

**T.C.
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ANADOLU LİSELERİNDE ETKİLİ OKUL KAVRAMININ YÖNETİCİ
VE ÖĞRETMEN ALGILARINA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ
(BATMAN İLİ ÖRNEĞİ)**

ŞEHMUS ASLAN

**EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**GAZİANTEP
EYLÜL 2014**

**T.C.
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ANADOLU LİSELERİNDE ETKİLİ OKUL KAVRAMININ YÖNETİCİ VE
ÖĞRETMEN ALGILARINA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ
(BATMAN İLİ ÖRNEĞİ)**

ŞEHMUS ASLAN

**EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. H. İsmail ARSLANTAŞ**

**GAZİANTEP
EYLÜL 2014**

T.C.
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
GAZİANTEP

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Programı Yüksek Lisans öğrencisi Şehmus ASLAN tarafından hazırlanan hazırlanan “Anadolu Liselerinde Etkili Okul Kavramının Yönetici ve Öğretmen Algılarına Göre Değerlendirilmesi” başlıklı Yüksek Lisans Tezi, 11/09/2014 tarihinde aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

İmza

Prof. Dr. Fatih TÖREMEN
Ana Bilim Dalı Başkanı

Jüri Üyeleri:

Yrd. Doç Dr. H. İsmail ARSLANTAŞ (Tez Danışmanı)

Yrd. Doç Dr. Çetin TAN

Yrd. Doç Dr. Sevda KOÇ

Doç. Dr. Abdullah DEMİR
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Eğitimin vazgeçilmez unsurları olan okullar, bir yandan sosyal mirası öğrencilere aşılarken diğer taraftan değişen şartlara uygun bireyler yetiştirir. Bunun yanı sıra okul toplumun kültürünü değiştiren örgütlerin başında gelir. Toplum için bu kadar değerli bir kurumun da değişen koşullara uyum sağlaması ve yenilikleri takip etmesi gerekir.

Etkili okul, tam öğrenme yaklaşımını esas alarak yetenek ve ilgi düzeyi ne olursa olsun bütün öğrencileri yetiştirmeyi, eğitmeyi hedefleyen ve bunu üst düzeyde gerçekleştirebilen bir okuldur. Bu yüzden dünyada hemen birçok ülkede "etkili okul" araştırmaları yapılmıştır. Ülkemiz de eğitimle kalkınmayı hedeflemektedir. Bu açıdan ülkemizde Anadolu Liselerinin ne düzeyde olduğunu, bu okullarda görev yapan yönetici ve öğretmen algılarına dayanarak saptamak amaçlanmıştır. Böylece eğitim yönetimi alanına ve okulların etkililiğine katkı sağlamayı amaçlayan bu araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın kapsamına ilişkin bilgilere yer verilirken, ikinci bölümde konu ile ilgili kuramsal temeller ve uygulamalara yer verilmiştir. Araştırmanın nasıl yapıldığına ilişkin yöntem üçüncü bölümde yer almaktadır. Dördüncü bölümde Anadolu Liselerinin Etkili Okul Kavramının Yönetici ve Öğretmen Algılarına Göre Değerlendirilmesi / Batman İli Örneği araştırmasından elde edilen bulgular ve bu bulgulara dayalı yorumlar beşinci bölümde ise araştırmadan çıkan sonuçlar ve sonuçlara dayalı öneriler sunulmuştur.

Tez çalışmamın her safhasında görüş ve önerileriyle bana her türlü desteği sunan, yol gösteren, bilgi ve tecrübesinden faydalandığım bilimsel katkı ve desteğinden dolayı kıymetli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. İsmail ARSLANTAŞ'a teşekkürlerimi sunarım. Ölçeğini kullanmama izin veren, verilerin istatistiksel analizinde yardım ve desteklerini esirgemeyen ve değerli zamanlarını bana ayıran Şehmus ORAL'a ve Bilgisayar konusunda bana her türlü desteği veren Ercan SOYSAL'a teşekkür ederim.

Şehmus ASLAN

ÖZET

ANADOLU LİSELERİNDE ETKİLİ OKUL KAVRAMININ YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN ALGILARINA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ (BATMAN İLİ ÖRNEĞİ)

Şehmus ASLAN

Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, 81 sayfa, Eylül 2014

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. H. İsmail ARSLANTAŞ

Bu araştırmada Anadolu Liselerinde görev yapan yönetici ve öğretmen algılarına göre; yönetici, öğretmen, okul ortamı (kültürü), veliler (çevre) ve öğrenciler boyutlarında ne derece nitel olduklarını tespit etmek amaçlanmıştır. Ayrıca yönetici ve öğretmenlerin her bir boyuttaki algıları arasında, mezun olunan eğitim kurumu, cinsiyet ve kıdem değişkenlerine göre anlamlı fark olup olmadığını saptamak amaçlanmıştır.

Araştırmanın evrenini 2013-2014 öğretim yılında Batman il merkezinde 15 resmi, 3 özel Anadolu liselerinde görevli 761 yönetici ve öğretmen oluşturmuştur. Örneklemi ise, 437 yönetici ve öğretmenden oluşmuştur. Verilerin toplanmasında 69 maddelik etkili okul ölçeğinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin çözümlenmesi, SPSS programından yararlanılmıştır. Verilerin analiz ve yorumunda grupların normal olup olmadığına bakılmış ve parametrik testler uygulanmıştır.

İkili gruplar için t-testi, üç ve daha üstü gruplarda varyans analizinde One Way Anova testinden faydalanılmıştır. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için de Scheffe testine bakılmıştır. Anlamlılık düzeyi $P \leq 0.05$ olarak alınmıştır.

Verilerin analizine dayalı ulaşılan sonuçlardan bazıları:

1. Yönetici ve öğretmen algıları arasında etkili okulun "müdür" ve "öğrenci" boyutlarında anlamlı bir fark bulunmuştur. Diğer boyutlarda anlamlı bir fark görülmemiştir.

2. Mezun olunan okul türü bağımsız değişkenine göre, ”öğrenciler” ve ”veli ortamı” boyutlarında anlamlı bir fark bulunmuştur. “Yönetici”, “Öğretmen” ve “Okul ortamı” boyutlarında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

3. Kıdem bağımsız değişkenine göre, beş boyutta da anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

4. Çalışılan okul türü bağımsız değişkenine göre, ”öğrenci boyutu” ve ”veli ortamı” boyutlarında anlamlı fark çıkmıştır. “Yönetici”, “Öğretmen” ve “Okul ortamı” boyutlarında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

5. Cinsiyet bağımsız değişkenine göre, “öğretmen” boyutunda anlamlı bir fark bulunmuştur. Etkili okulun özellikleri olan diğer dört boyutta da anlamlı bir fark bulunmamıştır.

6. Müdür ve müdür yardımcısı algılarına göre, etkili okulun beş boyutunda da anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Etkili Okul, Yönetici, Öğretmen

ÖZET**ANADOLU LİSELERİNDE ETKİLİ OKUL KAVRAMININ YÖNETİCİ VE
ÖĞRETMEN ALGILARINA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ
(BATMAN İLİ ÖRNEĞİ)**

Şehmus ASLAN

Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, 81 sayfa, Eylül 2014

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. H. İsmail ARSLANTAŞ

ABSTRACT

How much can schools that are the most significant bottom system of education and school teaching and maintaining activities to realize definite aims reach their aims in consequence of labor exerting and effort? The answer of this question is able to be tried to determine with effective school researchs.

In this research, it is aimed to determine to what extent the expect of director, teacher, school setting(culture), parent (environment) and students become effective according to the perception of director and teacher working in Anatolia High School. Moreover, it is aimed to determine whether or not the each aspect of perceptions of director and teacher has meaningful difference amongst as to education institution graduating, seniority, gender, and gender variance.

In this study, it is utilized description-survey method. It is utilized description-survey method as a method to try to determine the effective school features of Anatolia High School and the perception of teachers.

The study's target population constitutes 761 directors and teachers that are attendant in 15 formal and 3 private Anatolia High School in Batman province in 2013-2014 teaching year. The sample of the study constitutes 437 directors and teachers. It is benefited from effective school scale with 69 questions to collect datas. For analyzing datas that acquire in the result of the study is done by utilizing SPSS (Statistical Package for the Social Science for Windows) .It is examined whether datas are normal or not and applied parametric tests by analyzing and commenting datas.

It is utilized t test for binary groups and it is used One Way Anova for three and above groups in analyzing variance. It is utilized Scheffe test to find which group has meaningful difference. The level of meaningfulness is obtained 0, 05.

Some of the results of datas analyzing are:

1. It is founded a meaningful difference in "Students" and "Parent Setting" aspects as to school type graduated free variance. It is not determined a meaningful difference in "Director" , "Teacher", and "School Setting" aspects.
2. As to seniority free variance, it is not determined a meaningful difference in each aspect.
3. There is a meaningful difference in "students aspect" and "parent setting" aspect as to school type worked free variance. It is not determined a meaningful difference in "Director", "Teacher", and "School Setting" aspects.
4. It is found a meaningful difference in “teacher aspect” as to gender free variance. There is no meaningful difference in other four aspects that are feautres of effective school.
5. As to director and assistant of director, it is not found a meaningful difference in five aspects of effective schools.
6. It is found a meaningful difference in “director” and “student” aspects between director and teacher’s perception. It is not seen a meaningful difference in other aspects.

Anahtar Kelimeler: Etkili Okul, Yönetici, Öğretmen

İÇİNDEKİLER

ÖZET	<u>i</u>
ABSTRACT	<u>iii</u>
ÖNSÖZ	<u>v</u>
İÇİNDEKİLER	<u>vii</u>
KISALTMALAR LİSTESİ	<u>x</u>
TABLolar LİSTESİ	<u>xi</u>
EKLER	<u>xii</u>
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	Error! Bookmark not defined.
1.3. Problem Cümlesi.....	6
1.4. Araştırmanın Önemi.....	7
1.5. Sınırlılıklar	7
1.6. Sayıtlılar	8
1.7. Tanımlar	8
BÖLÜM II	8

2. ETKİLİ OKUL, KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR....	9
2.1. Etkililik Kavramı	9
2.2. Örgütsel Etkililik.....	10
2.3. Etkili Okulun Varsayımları.....	11
2.4. Etkili Okul.....	12
2.5. Etkili Okulun Özellikleri.....	15
2.6. Okul Etkililik Modelleri.....	18
2.6.1. Amaç Modeli:	19
2.6.2. Kaynak-Girdi (Sistem) Modeli:	20
2.6.3. Örgütsel Öğrenme Modeli:	20
2.6.4. Etkisizlik Modeli:.....	21
2.6.5. Toplam Kalite (TKY) Modeli:.....	21
2.7. Etkili Okulun Boyutları.....	22
2.7.1. Etkili Okulda Yönetici Boyutu:	22
2.7.3. Etkili Okulda Öğrenci Boyutu:	28
2.7.4. Etkili Okulda Okul Kültürü ve Ortamı Boyutu:	31
2.7.5. Etkili Okulda Okul Çevresi ve Veliler Boyutu:.....	33
2.7.6. Etkili Okuldaki Okul Programı ve Eğitim-Öğretim Süreci:	37
2.8. İlgili Araştırmalar:	39
2.8.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar:	39
2.8.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar:.....	42
BÖLÜM III.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3. YÖNTEM	46
3.1. Araştırma Yöntemi.....	46

3.2. Evren ve Örneklem	46
3.3. Verilerin Toplanma Aracının Geliştirilmesi ve Uygulanması:	493
3.4. Verilerin Analizi:	49
BÖLÜM IV	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
4.1. Yönetici ve Öğretmenlerin Kişisel Durumlarıyla İlgili Bulgular	50
4.1.1. Yönetici ve Öğretmenlerin Mezuniyete Göre Dağılımları	50
4.1.2. Yönetici ve Öğretmenlerin Mesleki Kıdeme Göre Dağılımları.....	50
4.1.3. Yöneticilerin Okuldaki Konumlarına Göre Dağılımları.....	51
4.1.4. Yönetici ve Öğretmenlerin Okul Türüne Göre Dağılımları.....	52
4.1.5. Yönetici ve Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	52
BÖLÜM V	80
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	660
5.1. Sonuç.....	80
5.2. Öneriler.....	81
KAYNAKÇA.....	66

KISALTMALAR LİSTESİ

EBE : Eğitim Bilimleri Enstitüsü

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

OMY : Okul Merkezli Yönetim

SBE : Sosyal Bilimler Enstitüsü

TKY : Toplam Kalite Yönetimi

SS : Standart Sapma

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	63
Tablo 2. Yönetici ve Öğretmen Algılarıyla İlgili Boyutlar	64
Tablo 3. Yönetici ve Öğretmenlerin Mezuniyet Durumları	66
Tablo 4. Yönetici ve Öğretmenlerin Kıdem Süreleri	67
Tablo 5. Okuldaki Konumlarına Göre Yönetici Dağılımları	68
Tablo 6. Okul Türüne Göre Yönetici ve Öğretmen Dağılımları	69
Tablo 7. Cinsiyete Göre Yönetici ve Öğretmen Dağılımları	69
Tablo 8. Yönetici ve Öğretmen Algılarına Göre Anadolu Liselerinin Etkililik Düzeylerine İlişkin Genel Tablo	70
Tablo 9. Yönetici ve Öğretmenlerin Mezuniyet Durumlarına Göre Etkili Okula İlişkin Algılarının Ortalama ve Standart Sapmaları	71
Tablo 10. Yönetici ve Öğretmenlerin Mezuniyet Durumuna Göre Etkili Okula İlişkin Algılarının Varyans Analizi	72
Tablo 11. Scheffe Testi	73
Tablo 12. Yönetici ve Öğretmenlerin Mesleki Kıdeme Göre Etkili Okula İlişkin Algılarının Ortalama ve Standart Sapmaları	74
Tablo 13. Yönetici ve Öğretmenlerin Mesleki Kıdeme Göre Etkili Okula İlişkin Algılarının Varyans Analizi	75
Tablo 14. Yönetici ve Öğretmenlerin Okul Türüne Göre Etkili Okula İlişkin Algılarının Karşılaştırılması	76
Tablo 15. Yönetici ve Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Etkili Okula İlişkin Algılarının Karşılaştırılması	77
Tablo 16. Yöneticilerin Okuldaki Konumlarına Göre Etkili Okula İlişkin Algılarının Karşılaştırılması	78
Tablo 17. Yönetici ve Öğretmenlerin Algılarının Karşılaştırılması	79

EKLER

Ek 1. Araştırmaya Katılan Anadolu Liselerinde alışan Yönetici ve Öğretmenlerinin Kişisel Bilgi Formu	92
Ek 2. Anadolu Liselerinde Etkili Okul Kavramının Yönetici ve Öğretmen Algılarına Göre Değerlendirilmesi Ölçeği.....	94
Ek 3. Ölçek Kullanım İzin Onayı	99
Ek 4. Batman Milli Eğitim Müdürlüğünden Alınan Ölçek Uygulama İzin Yazısı.....	100

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, problem durumuna; araştırmanın önemine, amacına, araştırmanın sınırlılıklarına; araştırmaya başlarken yapılan varsayımlara ve tezde geçen önemli terimlerin hangi anlamlarda kullanıldığına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Problem durumu

Eğitim, topluma faydalı olabilmeleri için bireylere çeşitli nitelikler kazandıran zaman ve mekânla sınırlı olmayan bir süreçtir. Bir başka ifadeyle, "Eğitim, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir" (Ertürk, 1975: 3). Birey doğumundan ölümüne kadar geçirdiği yaşam süreci içinde çevresiyle etkileşim içinde sürekli öğrenmektedir. Böylelikle öğrenmenin olduğu her durumda, insan davranışlarını değiştiren bir eğitim sürecinden söz edilebilir (Varış, 1991: 7).

Eğitim, günümüzde artık rastgeleliğe bırakılmayacak boyutta toplumlar açısından büyük önem taşımaktadır. Eğitim, geçmişin kültür mirasını, birikimlerini yeni kuşaklara aktarırken, aynı zamanda geleceğe yön verecek, uyum sağlayacak insanları da planlı ve sistemli bir şekilde yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Eğitim, sadece belli kişi ve kurumların ihtiyacı ve sorunu değil, tüm toplumun ihtiyacı ve sorunudur. Toplumun eğitim konusundaki ihtiyacının belirlenmesinde tüm paydaşların bir bütün olarak, eğitimden etkilenme süreçleri, ihtiyaçlarının tespit edilmesi ve çözümlerin beklentiler doğrultusunda tabandan başlanarak, genele doğru yayılmasının sağlanması gerekir. Bu nedenle toplumun ihtiyaç ve beklentileri ile okulda verilen eğitimin örtüşmesi gerekmektedir.

Eğitim, insanlık tarihinde bireysel ve toplumsal açıdan var olmanın en temel koşullarından biri olagelmıştır. Özellikle bilgi ve teknoloji çağı gibi çeşitli nitelikle tanımlanan çağımızda; eğitimin değeri, vazgeçilmezliği daha bir önem kazanmakta çağdaş dünyada var olmanın, bireysel ve toplumsal açıdan arzulanan güce sahip olabilmenin yolu, iyi bir eğitim sürecinden geçmiş olmakla mümkündür (Gürsoy, 1994: 257).

Eğitim yalnızca okullarda gerçekleştirilen bir etkinlik değildir; ama okul, eğitim amacıyla kurulmuş özel bir çevredir. Eğitim okul olarak kurumlaşmıştır ve okullarda formal eğitim yapılır. Okullarda eğitim belli amaçlar doğrultusunda önceden planlanmış programlar doğrultusunda yürütülür. Okul bir eğitim kurumu olarak, belirlenmiş bir hukuki yapıya ve işleyişe sahiptir. Bu anlamda okulda gerçekleşecek eğitsel etkinliklerin amaçları önceden saptanmıştır. Başka bir anlatımla, okul, bağlı olduğu eğitim st sistemi tarafından kontrol edilen ve belli prosedurlere dayalı olarak işletilen bir örgüttür. Ancak önceden yapılandırılmış bir işleyişe ve belirlenmiş amaçlara dönük olarak örgütlenen okulların, içinde yer alan insanların ve çevresel değişkenlerin etkisiyle, farklı kültürel kimliklere sahip oldukları bilinmektedir (Aydın, 2000: 20).

İnsan varoluşundan bu yana eğitime gereksinim duymuş, şartların değişmesi ve gelişmesiyle gereksinimlerini daha nitelikli bir boyutta gidermek, kendinden sonrakilerin hayatını daha yaşanılır kılmak gibi amaçlarla kuşakları eğitme işini üstlenmiştir. Daha nitelikli eğitim için yöntemler icat ederek hem kendisini hem de vresini yüksek uygarlık seviyesine ulaştırmak ve ilerletmek için okullar kurarak aklın sınırını zorlayabilmiştir. Toplumsal yaşam için gerekli olan çeşitli kurumların yanı sıra eğitimin kurumsallaşması da "okul" ile gerçekleşmiştir. Okullar, bireylere planlı ve programlı bir eğitim ortamı sağlamaktadır (Varış, 1991: 12).

Okullar, istendik davranışların, planlı ve formal bir şekilde yerine getirildiği, amaçları önceden belirlenen birer sosyal örgütlerdir. Okul sisteminin başarıya ulaşabilmesi için birden fazla kişinin belirlenen amaçlar doğrultusunda bir araya gelerek ortak çaba göstermeleri gerekmektedir. Bu ortak çabada herkesin rolü bellidir. Okul sisteminin başarıya ulaşabilmesi, bireylerin rollerini etkili şekilde yerine getirmelerine bağlıdır.

Okullar, toplumsal yaşamın bir parçası olduğu için değişim ve gelişimlere açık kurumlardır. Hızla değişen çağa ve teknolojiye uygun olarak okullarda eğitimin şekli de değişmektedir. Okul, bireyleri sosyal hayattaki çeşitli rollere hazırlayan bir yerdir. Okul, anlamını hayat ve zamandan alır. Hayatı kavramayan bir okul zaman kaybından başka bir şey değildir. Toplumsal yaşam açısından vazgeçilmez kurumlardan biri olan okulların ve buralarda verilen eğitimin gelişen bilgi toplumunun gereklerine göre düzenlenmesi kaçınılmaz hale gelmiştir (Turan, Açıkalın ve şişman, 2007: 82-83).

Sosyal bir sistem olarak okulun genel amaı, bireylere bir taraftan bilgi ve beceriler kazandırarak onları toplumdaki rollerine hazırlamak, diğer taraftan bireyin toplumun değişen şartlarına uymasını kolaylaştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda da

yetişen bireyin öğrenimi boyunca edindiği bilgi, beceri ve tutumlarla toplumda üstleneceği rolleri yerine getirebileceği varsayılır (Gürsel, 2005: 1).

Bireylere bilgi ve beceriler kazandırmak okulun bireysel boyutunu, bireyleri toplumdaki rollerine hazırlamak kültürel boyutunu, kurum olarak gerçekleştirilmesi gerekenler ise kurumsal boyutunu oluşturur. Sosyal bir sistem olarak okulun bireysel, kurumsal ve kültürel boyutlarının birbirleriyle bütünleştirilmesi gerekir. Okulun en önemli işlevlerinden birisi; bireyi kendisiyle ve toplumla barışık kılmaktır. Bu bağlamda, topluma ve kendisine yararlı bireyler yetiştirmek esastır. Başka bir deyişle hayattan zevk alan mutlu bireyler yetiştirmektir. Başaran'a(2005: 13-14) göre okullarda verilen eğitim, bireyi bir yandan kültürel birikim kazanarak toplumsallaştırırken, öte yandan da bireyin kişiliğini geliştirip üretken hale getirmeye çalışmaktadır.

Okulun bireysel ve toplumsal işlevleri istenen düzeyde yerine getirebilmesi, nitelikli öğretmen, yeterli fiziki olanaklar, veli katkısı, iyi geliştirilmiş öğretim programları gibi faktörlere bağlıdır. Yani okulun amaçlarını istenen düzeyde gerçekleştirilmesi birçok faktöre bağlıdır. Eğitimden beklenen hedeflerin istenen düzeyde gerçekleşmesi ancak etkili okul sayesinde denebilir.

Okulların etkililiğine geçmeden önce etkililik kavramını genel hatlarıyla açıklamak gerekirse, "etkililik kavramı", sözlükteki karşılığıyla "beklenen bir etkiyi meydana getirme yeteneği, çıktılar, çok belirli ve olgusal sonuçlar" gibi anlamları karşılamaktadır (Şişman 2002:1). Barnard, etkililiği, "örgütün amaçlarına ulaşma derecesi", etkililik kavramı ile karıştırılan "etkinliği" ise, "örgüt üyelerinin ihtiyaçlarının doyum derecesi" olarak tanımlamıştır (Balci, 2007: 1).

Örgütler, insanların ortak bir çabayı gerektiren bir amacın gerçekleştirilmesi amacı ile oluşturulan yapılar ve sosyal gerçeklerdir (Aydın, 2000: 13). Örgütlerin yaşaması, varlığını sürdürmesi toplumsal beklentilere cevap vermesine ve örgütteki iş görenlerin gereksinimlerini karşılamalarına bağlıdır. Örgütlerin etkililiği, bu iki unsurun doyum düzeyine bağlıdır. Örgütlerin var olan bu etkililikleri, değişen çevre şartlarına uyum göstermesine ve yenilikleri kabul etmesine bağlıdır. Toplumsal açıdan en önemli örgüt, toplumdan aldığı girdileri işleyerek, erişebileceği en yüksek değerde çıktıları dönüştürerek topluma sunan örgüttür (Aydoğan, 2000: 4). Örgütler bu girdileri "etkili okul" anlayışıyla işleyerek en yüksek değerde çıktılar sunmak için önemli bir yaklaşımdır.

Etkili ya da başarılı okul, kısaca amaçlarını üst düzeyde gerçekleştiren okul olarak tanımlanabilir (Şişman, 2004: 38). Etkili okul Klopff ve diğerlerine göre, "öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, psikomotor, sosyal ve estetik gelişmelerinin en uygun sağlandığı optimum bir öğrenme çevresinin yaratıldığı okul"dur. (Balcı, 2001: 10).

Hangi okulların etkili olduğunu belirlemek önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Çünkü okullardaki eğitimin niteliğini etkileyen çok sayıda etken bulunmaktadır. Bu durum okulların etkililiğini belirlemenin oldukça güç bir durum olduğunu göstermektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda etkililiğin tek boyutlu olarak ölçülemeyeceği tespit edilmiştir. Etkili okulların, yönetim, öğretmen, öğrenci, program, okul kültürü ve veli boyutları yönünden belirgin özelliklere sahip oldukları görülmektedir (Şişman, 2002: 136).

Etkili okulu oluşturma, yönetme ve sürdürmede okul yöneticilerinin önemli bir yeri vardır. Eğitim yöneticileri eğitim sürecinin etkili anahtarları olarak kabul edilmektedir. Okulun stratejik parçalarından biri de öğretmendir. Etkili öğretmen bütün öğrencilerin yüksek düzeyde başarılı olmasını sağlayan öğretmendir (Şişman, 2002: 156). Etkili okullarda öğretmenler, öğrenciler ve yöneticiler işbirliği içinde çalışmaktadırlar.

Türk Milli Eğitim Sistemi içerisinde yer alan ortaöğretim kurumlarımızın amacı; bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak, çeşitli program ve okullarla ilgili, iktisat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yüksek öğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır (MEB, 2006: 15).

Etkili okul araştırmaları eğitimsel araştırmalar içinde en çok ilgi çeken araştırma alanlarından biri olmuştur. 1960'larda başlayan etkili okul araştırmaları okulların temel niteliklerini belirlemiştir. Böylece etkili ve etkisiz okul ölçütleri tanımlanmıştır.

Bu araştırmalarda okulun içsel nitelikleri, eğitim öğretim koşulları, öğrenme kaynakları, öğrenme süreçleri, etkililik boyutları, okulun girdi-çıktısı ve örgütsel düzenlemeler araştırılmıştır (Balcı, 1993: 6).

Eğitim hizmetlerinin amaca ulaşmasında en büyük sorumluluk, hizmetlerin üretilmesi ile görevli olan okullara, öğretmenlere ve okul müdürlerine düşmektedir.

Eğitim sistemi, toplumun varlığını devam ettirmesinde rol oynayan sosyal bir sistemdir. Diğer sistemler gibi bu sistemin de kendisinden beklenenleri karşılayabilmesi, sistemi oluşturan oğelerin verimli ve etkili çalışabilmesine bağlıdır (Gümüşeli, 1994: 5-16).

Türkiye'de okulların etkililiği konusunda yapılan araştırmaların çok fazla olduğu söylenemez. Türkiye'deki okulların, etkili okul özelliklerine sahip olma düzeyleri bakımından var olan durumların belirlenmesi, okulları iyileştirme ve geliştirme politikalarının temelini oluşturabilir. Ülkemizde son yıllarda başlayan etkili okul çalışmaları, eğitim kurumlarımızın amacına ulaşmak için ne tür gereksinimlere ve yapılanmalara ihtiyaç duyduğu noktasında bulgular ortaya koymuştur. Yapılan çalışmaların ilköğretimlerden başlayarak ortaöğretime kadar yaygınlaştığı ve değişik evrelerde çalışıldığı görölmektedir. Ülkemizde önemli bir yere sahip olan Anadolu Liselerinde bu noktada yapılan çalışmaların çok az olması bu evrende çalışmaları gerekli kılmaktadır. Son yıllarda, Anadolu Liselerinin sayısının hızla arttığı görölmektedir.

Bu araştırma, Anadolu Liseleri düzeyindeki okulların daha etkili ve işlevsel hale getirilebilmesi için hangi noktalar üzerinde durulması konusunda yol gösterici olması beklenmektedir. Batman 1992 yılında il statüsü kazanmasına rağmen hızla büyümekte ve büyükşehir olma yolunda ilerlemektedir. Bu araştırmayla, niceliksel ve niteliksel olarak eğitim koşullarının pek oluşmadığı etkenlerin altında, Batman İl merkezinde görev yapan Anadolu Liseleri yönetici ve öğretmenlerin algılarına göre mevcut etkililiği ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu araştırma, Anadolu Liselerinde görev yapan yönetici ve öğretmen görüşlerine göre Anadolu Liselerinin etkililiği belirlenmeye çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Batman merkezinde resmi ve özel Anadolu Liselerinde görevli yönetici ve öğretmenlerin görev yaptıkları liselere ilişkin etkililik algılarını, "öğretmenler", "okul iklimi (ortamı)", "yönetici", ve "veliler" ve "öğrenciler" boyutlarında incelemektir. Ayrıca etkili okulun katılımcılara ilişkin bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptayarak resmi ve özel okulların karşılaştırmalı olarak etkililik düzeylerini belirlemektir.

Okulları etkili kılan özellikleri belirlemek ve bu özellikler ışığında Anadolu Liselerindeki yönetici ve öğretmenlerin etkililik algılarını karşılaştırmak, nedenleri

belirlemek ve aralarında anlamlı bir farkın olup olmadığını tespit etmek araştırmanın diğer bir amacıdır. Bireylerin daha nitelikli yetişmesini sağlamak için düşünülen yollardan biri de okulun etkililiğini artırmaktır. Batman ili örneğiyle bu amaca ne kadar ulaşıldığının ölçülmesi hedeflenmiştir.

1.3. Problem Cümlesi

Anadolu Liselerinde görev yapan okul yöneticisi ve öğretmenlerin algılarına göre, bu okulların etkili okul özelliklerini karşılama düzeyi nedir?

Alt Problemler

1. Anadolu Liselerindeki yönetici ve öğretmenlerin etkili okul konusundaki genel algılarına göre Anadolu Liseleri;

- a) Okul yöneticileri,
- b) Öğretmenler,
- c) Okul ortamı,
- d) Öğrenciler,
- e) Veliler, boyutlarında ne düzeyde etkilidirler?

2. Anadolu Liselerindeki yönetici ve öğretmenlerin etkili okul konusundaki algıları arasında;

- a) Mezuniyet,
- b) Kıdem
- c) Okültürü,
- d) Cinsiyet,

değişkenlerine göre, anlamlı fark var mıdır?

3. Anadolu Liselerindeki müdür ve müdür yardımcılarının etkili okul konusundaki algıları;

- a) Okul yöneticileri,
- b) Öğretmenler,

- c) Okul ortamı,
- d) Öğrenciler,
- e) Veliler, boyutlarında nedir?

4. Anadolu Liselerindeki okul yöneticileri ve öğretmenlerin etkili okul konusundaki algıları arasında;

- a) Okul yöneticileri,
- b) Öğretmenler,
- c) Okul ortamı,
- d) Öğrenciler,
- e) Veliler, boyutlarına göre, anlamlı fark var mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, eğitimimizde önemli bir yere sahip olan Anadolu liselerinin etkili okul olma düzeylerinin tespit edilmesi, öğretmen ve yöneticilerimizin niteliklerinin artırılması ve Anadolu Liselerimizin kurumsal ihtiyaçlarının belirlenmesi açısından önemlidir. Bu araştırma, Anadolu Liselerinin etkili okul olma derecesini ve öğretmenlerin etkili okulu algılayış biçimi düzeylerini inceleyen bir çalışmadır. Bu çalışmanın, etkili okula ulaşma yolunda öğretmen ve yöneticilere yol göstereceği düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda ulaşılabilecek sonuçlara göre, öğretmen ve yöneticilerin yetiştirilmesi, hizmet içi eğitimlerine ilişkin politikaların oluşturulması, atanması ve okulların eksiklerinin belirlenip giderilmesine yardımcı olabileceği düşünülmüştür. Ayrıca dershanelerin kapanacak olması dikkati okullara çevrilmesi açısından da önemli görülebilir. Daha önce Anadolu Liseleriyle ilgili bir çalışma yapılmadığı için bu araştırma uygulayıcılara fikir vermesi, yol göstermesi düşünülebilir.

Bu çalışmayla elde edilen bulgular, eğitim yöneticilerine ve öğretmenlere etkililik ve etkili okul konusunda bilgi verebilir. Ayrıca Anadolu Liselerimizin etkinliğinin artırılması konusunda oluşturulabilecek eğitim politikalarımız konusunda ilgililere yol gösterebilir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma 2013-2014 eğitim-öğretim yılı Batman İl merkezinde yer alan resmi ve özel Anadolu Liseleri ile sınırlı tutulmuştur. Araştırma, resmi ve özel Anadolu Liselerinde görevli öğretmen ve yöneticilerle sınırlı tutulmuştur. Anadolu Lisesi öğretmen ve yöneticilerinin veri toplama aracına verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

1.6. Sayıtlılar

1. Öğretmenler, etkili okul boyutlarının gerçekleşmesi noktasında mevcut durumu tespit edebilecek bilgi ve yeterliliğe sahip olabilir.
2. Araştırma kapsamındaki öğretmen ve okul yöneticilerinin, konu üzerinde görüşlerini objektif olarak ortaya koyduğu varsayılmıştır.
3. Anadolu Liselerinin etkili okul özelliklerine sahip olma düzeyleri, okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak belirlenebilir.
4. Araştırmada kullanılan ölçek, elde edilecek bilgileri ölçmek için yeterli olduğu varsayılmaktadır.

1.7. Tanımlar

Etkili Okul: Öğrencilerin sosyal, bilişsel, duyuşsal ve estetik gelişmelerinin en uygun sağlandığı optimüm bir öğrenme çevresinin yaratıldığı okuldur (Balcı, 2001: 10).

Etkililik: Etkililik en uygun hedefleri ve bu hedeflere ulaşmak için kullanılacak uygun yöntemleri seçmektir (Aksu, 1994: 5).

Etkenlik: Kıt kaynakların en iyi kullanılması, girdide yapılan bir harcama için maksimum çıktı veya bir çıktının üretiminde kullanılan girdilerin azaltılmasıdır (Karlı, 2004: 2).

Algı: Okul yönetici ve öğretmenlerin okullarının ne düzeyde etkili olduğuyula ilgili duygu ve düşünceleridir. Algı, organizmanın o andaki yaşantısı sırasında edinilen duyuşsal bilgilerin beyin tarafından örgütlenip yorumlaması sürecidir (Dağlı, 1994: 11).

Öğretim Lideri: Genel olarak eğitim programı, akademik başarı ve öğretim süreçleriyle ilgili etkinlikleri merkeze alan okullara özgü bir liderlik yaklaşımıdır (Akgün, 2001:9).

BÖLÜM II

2. ETKİLİ OKUL, KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Etkililik Kavramı

Anadolu Liselerinin hızla değişen bilgi çağına ayak uydurmakta zorlanması, toplumun istek ve ihtiyaçları olan nitelikli insan gücünü yetiştirememesinden dolayı farklı yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durum insanları sürekli değişim ve gelişime yöneltmektedir. Bu değişim süreci de ancak iyi planlanmış ve kaliteli bir eğitim-öğretimle gerçekleşir. Kaliteli eğitim okullarda mükemmellik çerçevesi içinde sınırlı kaynakların etkin bir şekilde kullanılarak yüksek fayda sağlanmasıyla elde edilir.

Okul bir örgüt olarak düşünüldüğünde, etkili okul kavramının kuramsal çerçevesini belirlemek ve tanımını yapabilmek için öncelikle “etkililik” kelimesini örgütsel açıdan tanımlamak gerekir. “Etkililik”, organizasyonların belirlenen amaçlara ulaşma derecesi olarak tanımlanmakta olup; bazen etkililik kavramı ile karıştırılmaktadır. Birbirinin yerine kullanılan “etkinlik” kavramı ise; organizasyondaki bireylerin ihtiyaçlarının doyum derecesi olarak tanımlanmaktadır. Yapısal olarak bu iki kavram birbirine benzese de, yönetimlerin bu iki kavram arasında kullanım açısından bir denge kurması gerekir (Balcı, 2007: 1).

Etkililik kelimesinin sözlük anlamı; beklenen bir etkiyi meydana getirme, belirli ve olgusal sonuçlar, çıktılar, şeklinde tanımlanmaktadır. Etkililik kelimesi sözlük anlamından daha çok sonuçlarla ilgili anlamlar ifade etmektedir. Örgütler açısından bakıldığında çıktı ve sonuçlarla ilgili olarak; verimlilik, kârlılık, başarı, performans ve yararlılık gibi kavramların anlam yönünden farklı olmasına rağmen, birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir (Şişman, 2002: 1-2).

Etkililik, çevresel koşullarla örgütün belirlediği hedeflerin birleşimi olarak tanımlanabilir. Bir örgüt eğer farklı çıkar gruplarının taleplerini karşılama, bir öğrenme sistemi oluşturabilme ve müşterilerini tatmin etme özelliklerine sahipse bu örgüt etkili olarak kabul edilebilir (Arslan, 2001: 40).

Toplumların kurdukları okullar, 21. yüzyılda hızla küreselleşen ve karmaşık hal alan bir dönemde varlıklarını sürdürmek için etkili olmak zorundadırlar. Bilinmeyi arayan insanlar yetiştirmek, üretilmeyi üretmek ve orijinal sentezler yapmak ancak

çağdaş ve demokratik bir eğitim sistemi ve amaçlarını etkili gerçekleştiren bir okul örgütü ile mümkün olabilir. Etkililik kavramını esas alıp etkili okulu tanımlamak zordur. Bunun için kuramsal bir çerçevenin olması zorunlu görünmektedir.

2.2.Örgütsel Etkililik

Örgüt, işbölümü ve bir otorite hiyerarşisi yoluyla ortak ve açık bir amacın gerçekleştirilmesi için birden çok insanın etkinliklerinin ussal eşgüdümüdür. Diğer bir deyişle, aldıkları girdileri amaçları doğrultusunda işleyen ve çevrelerine uygun ürünler veren toplumsal yapılardır. (Bayrak, 2001: 178). Örgüt, içinde insanların bulunduğu açık sosyal bir sistem ve aynı zamanda insanların amaçlarını gerçekleştirme aracıdır. Çünkü etkisiz örgüt, amaçlarını gerçekleştiremez. Örgüt, amaçlarını gerçekleştirmek için insan ve madde kaynaklarına yön verir, kullanır ve kontrol ederken tek bir beden gibi hareket eden insanların planlanmış eylemlerinin var olduğu örgütlenmiş bir yapı gibi olmalıdır (Gürsel, 1997: 38).

Örgütler, insanların ortak bir çabayı gerektiren bir amacın gerçekleştirilmesi amacı ile oluşturulan sosyal gerçekler ve yapılardır (Aydın, 2000: 13). Örgütlerin yaşaması, varlığını sürdürmesi toplumsal beklentilere cevap vermesine ve örgütteki iş görenlerin gereksinimlerini karşılamalarına bağlıdır. Örgütlerin etkililiği, bu iki unsurun doyum düzeyine bağlıdır.

Toplumsal açıdan en önemli örgüt, toplumdan aldığı girdileri işleyerek, erişebileceği en yüksek değerde çıktılara dönüştürerek topluma sunan örgüttür. Örgütlerin var olan bu etkililikleri, değişen çevre şartlarına uyum göstermesine ve yenilikleri kabul etmesine bağlıdır (Aydoğan, 2000: 4).

Etkili örgütler eylemden, alıcıdan, iş görenden yanadır. Özgür çalışır, girişimcidir, iş görenleri paylaşılmış değerlerle yönetir, uzmanı olduğu ürünleri üretir, örgütün yapısını yalınlaştırarak danışman sayısını azaltır, merkezden ve yerinden yönetimi dengeler, etkili planlama yapar, çevreye kapılarını açık tutar (Başaran, 2004: 179). Ortak amaca katkıda bulunmaya isteklilik, bireylerin amaç doğrultusunda gösterdikleri çabanın sonunda elde ettikleri doyumla da yakından ilgilidir. Eğer, gösterilen çabanın sonunda elde edilen doyum, katlanılan özveriyi aşarsa, bireylerde ortak amaca katkıda bulunmaya isteklilik görülür ve örgütsel etkililik gerçekleşir (Aydın, 2000: 5).

Örgütsel verimlilik ve örgütsel diriklik, örgütsel etkililikle birlikte düşünülen kavramlardır. Bir birim çıktıya en az girdi harcamak verimliliktir. Bir başka deyişle verimlilik, niteliğini düşürmeden, bir birim ürünü en ucuza mal etmektir. Verimlilik örgütün güç yitimini azaltmasına, kaynaklarını tutumlu kullanmasına ve üretime uygun yeni teknolojiler kullanmasına bağlıdır. Sistemin kendini sürekli olarak çevresinin ve teknolojinin gereklerine uyarlayacak biçimde canlı tutması ve uyarlanma çabası içinde olması ise örgütün dirik olduğunu gösterir (Başaran, 1993: 163-166). Örgütsel etkililik ile birlikte düşünülen ve örgütsel etkililiğin sağlanmasında gerekli koşullardan biri de örgüt sağlığıdır. Örgüt sağlığı, örgütün etkili olarak işlemesi, çevreye karşı uygun baş etme tekniklerine sahip olması ve bunun sonucunda gerekli değişimleri gerçekleştirerek zaman içerisinde büyüme ve gelişmesini sürdürmesidir (Karşlı, 2004: 32).

Etkili örgütün temel özellikleri şöyle belirtilmektedir (Başaran, 1992: 136-138): Özgür çalışmak ve girişimci olmak, eylemden, iş görenden ve tüketiciden yana olmak; yapıyı yalınlaştırmak ve danışman sayısını azaltmak, iş göreni paylaşılmış değerlere yönlendirmek; işleri planlamak ve çevreye açık olmak, uzmanlık alanında yürümek; merkezden ve yerinden yönetimi dengelemek.

Özetle, etkili örgüt diğer bir deyişle kalıcı başarıyı yakalayan örgütler, strateji ve uygulamalarıyla değişen dünyaya sürekli uyum sağlamaya çalışırken değişmeyen bir amaca ve temel itici kök ve değerlere sahip olan örgütlerdir (Akgündüz 2005; Kocabaş 2004). Örgüt amaçlarını planlanan düzeyde gerçekleştirememişse örgüt etkili olmakta kusurlu demektir. Bu açıdan örgütsel etkililik, bir eğitim örgütünün sistem öğelerinin değişkenlerini, örgütün amaçlarını planlanan düzeyde gerçekleştirilmesi için etkileyip geliştirerek eyleme geçirebilmesidir (Başaran, 1993: 163).

2. 3. Etkili Okulun Varsayımları

Bir Eğitim kurumunun felsefesi, değerlere, Eğitim kurumunun tabiat ve amaçlar hakkındaki inançları ile varsayımlarına dayanır. Planlar, amaçlar, yöntemler vb. okulun felsefesiyle tutarlı ve uyumlu olmalıdır (Beare ve diğerleri, 1992: 133-135). Etkili okul çalışmaları bu yönüyle bazı varsayımlar üzerine kurulmuştur. Bunlardan bazıları şöyle sıralanabilir (Şişman, 2002: 39-40):

1) Okullar her türlü geçmişe sahip olan özellikle de dezavantajlı öğrenciler için başarılı eğitimi gerçekleştirebilirler,

2) Okullar çevre özelliklerine bakılmaksızın bütün öğrenciler için kaliteli eğitimi gerçekleştirebilecek bir potansiyele sahip olabilir,

3) Etkili okulların özelliklerini belirlemeye dönük olarak yapılan araştırmalar, okulların başarı konusunda bilgi sahibi olmanın ötesinde okulları ıslah etme ve iyileştirme yönünde yapılacak her türlü çalışmaların da temelini oluşturabilir,

4)Başarılı okullarda, okulun bu başarıya ulaşmasını sağlayan özellikler daha çok nitel mahiyettedir,

5) Başarılı okullar, bu başarıya ulaşmalarını sağlayan birtakım çevresel bağlamsal özelliklere sahiptir. Bu özellikler dıştan müdahale edilebilir, yönlendirilebilir ve iyileştirilebilir niteliktedir,

6) Okullar, iyi/etkili ve kötü/etkisiz okullar olarak sınıflandırılabilir. Bazı okullar, diğer okullardan daha iyi ve daha başarılı olabilir,

7) Etkili okullarda amaç öğrencileri bilgi sahibi yapmanın ötesinde geliştirmektir,

8) Okullarda uygulanan standart testlerin sonuçlarına göre, fakir çevrelerden gelen ve toplumdaki azınlık gruplara mensup çocukların eğitiminde, temel becerilerin çocuklara kazandırılmasında okulların etkili olup olmadığı belirlenebilir.

Etkili okul ile ilgili yapılan çalışmalarda çıkarılabilecek temel sonuç; okul yönetiminde liderliğin, öğretmen ve öğrencilerin yaşamında birtakım farklılıklar meydana getirebileceği ve önemli olanın eğitim-öğretim olduğudur. Başarılı okullar, yapısal, sembolik ve kültürel yönlerden diğer okullara göre bazı farklı özelliklere sahiptirler. Etkili okul akımıyla birlikte örgüt ve yönetimle ilgili güç, otorite ve hiyerarşi gibi kavramlar büyük ölçüde anlamını yitirirken, okul kadrosunun güçlendirilmesi, işbirliği, rollerin esnek olarak tanımlanması, , gücün paylaşılması, birlikte iş yapma ve müşteri doyumunun öneminin arttığı ve artacağıdır (Şişman, 2002: 48).

2.4. Etkili Okul

Okul, eğitim-öğretim etkinliklerini programlı ve planlı bir şekilde yerine getiren, toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına cevap veren karmaşık sosyal bir birimdir.

Okullardan beklenen, eğitim işlevini en iyi şekilde yerine getirmektir. Okul bu işlevini yerine getiremediği takdirde toplum ve çevrenin güvenini sarsmış olur, statü kaybına uğrar, geleceğe ilişkin yapılan stratejik planların yerine getirilememesinden dolayı, okulun bıraktığı boşluktan başka kurumlar ve birimler yararlanmaya başlar. Bu nedenle eğitime gerekli önem verilmeli, çevre ve toplumun beklentileri dikkate alınmalı ve daha iyi sonuçlara nasıl ulaşılabileceğine yönelik çalışmalara hız verilmelidir.

Başaran'a (1994: 71) göre, okul "önceden belirlenmiş eğitim amaçlarına uygun olarak, eğitmek istediği öğrencilere, yeni davranışlar kazandıracak ya da istenmeyen davranışlarını kaldıracak yaşantılar hazırlayıp sunan bir sistemdir." (Özdemir, 2000: 19) ise okulu gencin yetişkin olarak oynayacağı rolü kabullenmesinde, onu meşgul etmede, işe hazırlamada, toplum değerlerinin kazandırılmasında, toplumsallaşmada bir araç olarak tanımlamaktadır.

Bilinen en eski örneklerinden biri Sümerler döneminde görülen ve günümüzde bürokratik bir örgüt yapısına sahip olan okula toplumlar pek çok görevler yüklemişlerdir. Eğitim sisteminin okullar aracılığıyla gerçekleştirilebileceğinden hareketle, eğitimin, dolayısıyla da okulun amaçları, iyi insan, iyi yurttaş, iyi üretici ve iyi tüketici yetiştirmek olarak özetlenebilir (Aydın, 2002a: 3). Etkili okul, öğrenme için uygun bir iklimin oluşturulduğu, yönetici, öğretmen ve öğrencilerin birbirlerini etkiledikleri, yönetici ve öğretmenlerin yüksek beklentilere sahip oldukları ve etkili öğretim programı olan okuldur.

Etkili okul (Gümüşeli, 1996: 12), "Bir sosyal sistem olarak örgütün belli kaynak ve araçlarla, kaynaklarını ve araçlarını boşa harcamadan ve üyelerine de gereksiz sınırlıklar koymadan amaçlarını gerçekleştirilebilme derecesidir". Şeklinde tanımlarken; Taylor etkili okulu (Taylor, 1990: 2), "okula devam eden bütün öğrencilerin öğrenebileceği bir ortam" olarak tanımlamıştır. Bir başka tanımda, "öğrenci girdisi göz önünde bulundurulduğunda, bu öğrencilerin beklenenden daha fazla ilerleme gösterdiği okul" olarak tanımlamıştır (Barış, 2002: 25).

Etkili okul, okulun etkinliği gibi başlıklar altında yapılan araştırmalar, 1960'lı yılların ortalarından günümüze devam etmiştir. Etkililikle ilgili benzer ya da birbirinden farklı boyutlarda farklı göstere ya da sonuçlardan yola çıkılarak yapılan araştırmalarda, etkili okul ya da okulun etkileri bağlamında cevaplandırılmaya çalışılan temel sorular şunlardır (Şişman, 2002: 37):

1. Öğrencilerin yaşantısı, özellikle de eğitimsel yaşantıları üzerinde okul mu, yoksa okul dışı çevre ve aile mi etkilidir?
2. Okulların öğrenciler üzerinde ne derece etkileri vardır?
3. Okul dışı çevre ile karşılaştırıldığında öğrenciler üzerindeki etkilerin ne kadarı okuldan kaynaklanmaktadır?
4. Okulun öğrenciler üzerindeki etkisinin derecesi, okulla ilgili hangi değişkenlere göre farklılaşmaktadır?

Okulun etkililiği konusunda yapılan çalışmalar esas itibariyle okulların iyi/başarılı ve kötü/başarısız okullar olarak sınıflandırılabilceği ve bu iki okul türünü birbirinden ayıran bir takım özellikler olduğu tespiti yapılmıştır. Ayrıca etkili okulu başarılı kılan etmenlerin okulun iç çevresi ile ilgili bir takım farklı özelliklerin olduğu ve bu özelliklerin de daha çok nitel mahiyette olduğu varsayımı üzerinde durulmuştur (Şişman, 2004: 124-125). Okulların etkililiğine ilişkin araştırmalar, etkili okulların genellikle şu ortak özelliklere sahip olduğunu ortaya koymuştur (Özdemir ve Sezgin, 2002: 273):

1. Tüm taraflar yüksek beklentilere sahiptir,
2. Veli-toplum desteği vardır ve okul-aile işbirliği gelişmiştir,
3. Okul yöneticileri, güçlü bir öğretimsel liderdir,
4. Temel becerilerin kazanılmasına önem verir.
5. Öğrenci başarısı sürekli gözlenir ve değerlendirilir,
6. Disiplin sorunlarından arındırılmış ve öğrenmeye uygun bir okul iklimi mevcuttur,
7. Açık ve belirli amaçlar üzerine odaklanan misyonları vardır.

Etkili okullar, öğrencinin başarısı için uygun fiziksel ortamları, öğretim araç gereçlerini ve okulun tüm kaynaklarını, etkili biçimde kullanırlar. Etkili okul olmak daha fazla kaynağa sahip olmak anlamına gelmez, mevcut kaynaklarla daha iyi sonuçlara ulaşmayı ifade eder. Öğretim, performans geliştirme etkili okulun esas görevi olarak görülmektedir. Etkili okul düşüncesinde, okulların farklılıklar yaratabileceği ve bu farklılıkların düşüncelerde yer aldığı inancı egemendir. Okul etkililiği konusundaki temel vurgu, bağımsız olarak okullar öğrenci başarısında bir farklılık yaratabilir

düşüncesidir. (Çubukçu ve Girmen, 2006: 122). Etkili okul kendiliğinden, rasgele ve hiçbir çaba harcanmadan ortaya çıkan bir kurum değildir. Söz konusu okul türü özellikle bilinçli olarak yapılan etkinliklerin bir sonucudur ve bu etkinliklerin baş mimarı da hiç kuşkusuz okul müdürüdür. İşte burada okul müdürüne düşen görevler okulun amaç ve görevlerini açık-seçik tanımlamak, okulda sağlıklı bir atmosfer yaratmak, en önemlisi de kurum kaynaklarını, programları ve öğretimi olumlu yönde etkileyecek yönde kullanmaktır (Çelikten, 2001: 9).

Etkili okul, disiplinden kıyafete kadar baskıcı, tek tip, monoton eğitim anlayışı yerine öğrenci, öğretmen, veli ve eğitimden beklentisi olan, diğer bireyleri hesaba katan renkli, çoğulcu, katılımcı ve açık okuldur. Bu özelliklerin sağlanmasında yönetici, öğretmen ve öğrenci birlikteliğinin önemi yadsınamayacak kadar önemlidir (Serter, 1997: 52-53). Etkili okul araştırmaları okulun amaç ve değerlerini etkili bir şekilde gerçekleştirmede temel iki karar organının yönetici ve öğretmenler olduğunu göstermiştir. Yönetici, iyi öğrenmeye olanak sağlamak için gerekli koşulları yaratmakla, öğretmen de özellikle öğrencilere akademik beklentileri ileten davranışları kazandırmakla gerçek anlamda kendilerinden beklenen davranışları yerine getirmiş olmaktadır (Balcı, 1993: 12).

Etkili okul, okulun geliştirmeye ve yetiştirmeye uygun örgüt ikliminin oluşturulmasını ve sürdürülmesini, içsel kararlılığının ve tutarlılığının sürdürülmesini, öğrencilerin farklılıklarını tanıyarak sorumluluk sahibi olmalarını, mevcut kaynakları amaçlara göre etkin kullanımını ve gizil güçlerinin farkına varmalarını amaçlar. Etkili okulda temel ilgi öğretim olup, okul yöneticisi öğretim lideridir. Etkili okulda amaçlar tüm personel ve üyeler (öğretmen, öğrenci, diğer personel) tarafından bilinir. Bu okulda iklim öğrencinin öğrenmesine etkisi açısından önemlidir. Öğretmenlere çeşitli derecedeki sınıflar için gerekli asgari bilgi ve beceriler tanımlanır ve duyurulur. Öğrenciler birbirleriyle karşılaştırılarak değerlendirmek yerine, belirlenen ve bütün öğrenciler için ayrı olan asgari başarı standardına göre değerlendirilir (Aydoğan, 1999: 214-218).

2.5. Etkili Okulun Özellikleri

Etkili okulda temel ilgi öğretim olup okul müdürü öğretim lideridir. Okulun amaçları tüm personel tarafından bilinir.

Açık iklime sahip okuldaki hava, öğrencinin öğrenmesine etkisi açısından önemlidir. Öğrenciler, belirlenen ve bütün öğrenciler için aynı olan asgari başarı standartlarına göre değerlendirilmektedirler. Etkili okulda öğretmen öğretebileceğine inanır. Öğretim için yapılanların ödüllendirileceğine ve değişimin yukardan aşağı doğru yapıldığına inanılır.

Etkili okulda; öğrencilerin akademik başarıları üzerinde yoğunlaşma; öğrenci başarısı için yüksek beklentilere sahip olma; akademik öğrenme zamanının etkili ve etkin bir şekilde tahsisi ve kullanımı; düzenli ve destekleyici okul iklimine sahip olma; öğretmen ve öğrenciler için öğrenme imkanı sağlama ve düzenli değerlendirme programları kullanma ve sonuçları öğrencilere duyurma eylemleri vardır (Aydoğan, 1999: 214).

Etkili okullara yönelik yapılan araştırmalar sonucu bazı özelliklere rastlanılmıştır. En önemli özelliğin, değişim sürecinin yönetimden başlanarak aşağıya doğru yapıldığına olan inanış olduğu görülmüştür. Burada öğretim önemli olduğundan, müdür öğretim lideri olarak görev yapar. Öğretmenler de öğretim etkinliklerinin yerine getirilmesinde, tüm öğrencilerin öğrenmelerini sağlayarak, öğrencilerden akademik ve yüksek başarı göstermelerini bekleyerek aktif bir şekilde görev alırlar. Aynı zamanda öğrencilerin de yapılan öğretim etkinliklerinin farkına varmaları sağlanır. Etkili okullarda yönetici ve öğretmenler ortak ve açık bir misyon geliştirerek, bu misyonu okul örgütünün başarıya ulaşması ve ortak amaçlar oluşturmasında, örgüt üyelerinin örgüte bağlılıklarının artırılmasında onların başarılı olmaları için güdülenmelerinde kullanırlar. Etkili okullar katılımlı yönetim yapısına sahiptir ve tüm paydaşların yönetime katılımı ile okulun mevcut kültürünün değişimi sağlanarak, ortak amaçlar doğrultusunda hareket edilir. (Oral, 2005: 33-35). Etkili okulda yenilenme ve değişim vardır. Zigarelli (1996) değişen etkili bir okulun şu özelliklerini belirtir (Özdemir, 1996: 36-37; Akt. Girmen, 2001: 37):

- 1-Tüm taraflar için beklentilerin yüksekliği,
- 2-Açık ve belirgin amaçlar ile hedefler üzerine odaklanmış misyon ve işbirliği,
- 3-Yöneticilerin öğretim liderlik yaptığı,
- 4-Öğrencilere temel becerileri öğretmede etkin ve temel becerilere odaklanma,
- 5-Öğrenciye zamanında öğrenme fırsatı ve geliştirme imkanı veren,
- 6-Öğrenci ilerlemesini takip eden ve zengin akademik programın olduğu,

7- Problemleri çözebilme

8-Bütün öğrencilerin öğrenebileceğine inanma ve temel kaynakları öğrenci başarısına yönlendirme,

9- Etkin bir yöneltme ve güçlü yönetsel liderlik.

Eğitim-öğretim programları, öğretmen, öğrenci, eğitim-öğretim ortamı ve süreci, yönetici, okul iklimi ve kültürü, veli, okulun fiziksel donanımı, denetim ve eğitim teknolojisi etkililik faktörlerindedir. Bu faktörler etkili ve verimli nitelikteyse okul etkili olur. Eksik ya da yetersiz olması durumunda etkili okul gerçekleşemez (Baştepe, 2004: 33-39). Etkili okullar aynı zamanda başarılı okullardır. Başarılı okul, iç disiplini, değerleri ve temel becerileri en etkin biçimde öğretebilen okuldur. Başarılı okulun özellikleri aşağıda sıralanmıştır (Şahin, 2003: 47):

1. Açık, tutarlı ve adil kararlar verebilen lider yöneticisi,
2. Tüm öğrencilerin öğrenebileceklerine inanılması,
3. Temel beceri ve akademik başarıyı hedeflemesi,
4. Öğretim liderliğini sürekli vurgulayan,
5. Yaşam boyu öğrenme felsefesine sahip olması, düzenli bir öğretme ve öğrenme ortamının sağlanması,
6. Açık ve tutarlı politikaları, düzenli bir öğretme ve öğrenme ortamının sağlanması,
7. Okulun vizyon ve misyonunun olması bunun personel ve aileler tarafından içselleştirilmesi,

Etkili okul için başarı konusundaki beklentiler, performansı izleme ve değerlendirme, akademik başarıya yoğunlaşma, okul-öğrenme iklimi ve kültürü, çalışanların iş doyumunu, kadronun geliştirilmesi, ortaklaşa planlama ve işbirliği gibi nitelikler sayılır. Ayrıca bu beklentilere öğrenme fırsatları, değişme ve yenileşme, okul yönetim süreçleri, okul programı, öğretme-öğrenme süreci, okul çevresi ve aile, öğretmen davranışı, öğrenci davranışı, sınıf yönetimi, karara katılma ve sorumluluk üstlenme, parasal ve fiziksel kaynaklar, zaman kullanımı ve öğrenmeye ayrılan zaman gibi nitelikler de eklenebilir (Şişman, 2002: 135).

Buna göre etkili okulların tüm okul paydaşlarınca bilinen bir misyon cümlesi vardır. Bu cümle en genel şekli ile "Bu okul en çok neyi önemser?" sorusunun cevabıdır. Etkili okullardaki öğretmenler öğrencilerinden yüksek başarı beklentisi taşırlar, derslerin bölünmemesine özen gösterilir; hedeflerini yüksek tutarlar. Etkili okullardaki okul müdürleri aynı zamanda bir eğitimsel liderdir. Öğrenciye öğrenme fırsatı verilir. Öğrencinin belirli zaman periyotları içinde ne derece gelişim gösterdiği etkili okullarda sık sık ölçülür. Öğrencinin sınıfta öğretmeni tarafından verilen görevinin başındaki zamanını etkin kullanması teşvik edilir. Etkili okullarda öğrenmeye katkısı olan bir özellik daha mevcuttur bu da düzenli ve güvenli bir çevredir. Okul çevresi öğrencinin öğrenmesine katkıda bulunur niteliktedir (Kaplan, 2008: 16).

Özetle, etkili okulun en önemli faktörlerinin; öğretmenler ve öğrenciler açısından yüksek beklentiler, evrensel disiplin, düzenli atmosfer, iyi performanslar için sık ve zamanında ödüllendirme, başarıların düzenli gözlenmesi, güçlü toplum desteği ve güçlü liderlik olarak sıralanmaktadır (Thomas, 1990: 22). Okulların etkili olması artık gereklilik değil zorunluluk halini almıştır. Etkili okulda, öğrenme için güvenli ve düzenli bir iklim; yönetici, öğretmen ve öğrencilerinden yüksek beklentiler; açık ve net bir şekilde ifade edilmiş ve odaklanmış okul vizyonu; öğrenme imkanı için zamanı artırma ve öğrencilere sorumluluk verme; yöneticilerin öğretim liderliği; öğrenci gelişimini sürekli gözlem; uyumlu ve etkili okul-aile ilişkileri üzerinde özellikle durulmaktadır (Taylor, 2002: 375).

Bugün isimleri etkili okul olmasa da pek çok okul türü vardır. Bu okul türlerinin amacı, öğretimi daha nitelikli hale getirmek diğer bir deyişle etkili olmaktır. Bu okul türlerini tanımak etkili okulu pratikte nasıl uygulayabiliriz? Sorusuna yanıt olabilir.

2.6. Okul Etkililik Modelleri

Okulun etkililiğini ölçmeye dönük, örgütsel etkililik kavramı ile etkili okul kavramının açıklanmasına yardımcı olacak, çok sayıda model geliştirilmiştir. Bu modellerden, özellikle sonraki araştırmalara da ışık tutacak, yaygın olarak kullanılan ve araştırmalarda dikkat çeken modeller açıklanmaya çalışılmıştır.

2.6.1. Amaç Modeli:

Her örgütün kendine özgü amaçları olmalı, bu amaçlar çevresel beklentiler ve değişimler dikkate alınarak belirlenmelidir. Amaçlara ne ölçüde ulaşıldığını belirlemek ve değerlendirmede kolaylık sağlamak için amaçlar ölçülebilir, anlaşılabilir ve açık nitelikte olmalıdır. Okulların amaçları, ilgili yasalarda ve Milli Eğitim Mevzuatında açık olarak ifade edilmektedir. Eğitim-öğretim etkinliklerinin aksatılmaması, örgütün başarı sağlaması için, farklı kültürlü toplumlarda dahi bu amaçların herkes tarafından aynı şekilde anlaşılması ve ortak paydada birleşmesi gerekmektedir (Çetinkaya, 2002: 3).

Etkili okul geliştirmede, amaç modeli önemlidir. Bir okulun etkililiği, verimliliği ve başarısı okulun beklenen amaçlara ulaşma derecesine bağlıdır. Bu amaçların (öğrencilerin standart testlerden aldıkları puanlar, mesleki ve teknik yönden gelişim, iyi bir vatandaş olma ekonomik ve politik istikrarı sağlamak vb.) ölçülebilir nitelikte olması, iyi analiz edilmesi ve neyin esas alındığının önceden belirlenmesi gerekmektedir.

Amaç modeline göre örgüt, belirli bir amacın gerçekleştirilmesi için meydana getirilmiş, ussal olarak işleyen eş güdümlenmiş bir araçtır (Tosun, 1981: 4). Bu modele göre, her örgüt önceden belirlenmiş amaçları doğrultusunda etkinliklerde bulunur ve bu amaçlara ulaşabildiği ölçüde etkili olur (Balcı, 1993: 1). Modele göre okul etkililiğinin göstergeleri çoğunlukla okul planlarında, programlarında özellikle de öğrenme kalitesinde ve genel akademik sınavlarda görülür (Cheng, 1996: 19-20). Okulların etkililiğini ölçmede amaç modelinin ve okul amaçlarının kullanılabilmesi için bu amaçların ölçülebilir, sabit, açık ve herkes tarafından aynı biçimde anlaşılıp yorumlanabilir olması gerekir. Diğer bir deyişle amaçlar tanımlanabilir, anlaşılır ve ulaşılabilir olmalıdır (Şişman 2002: 58; Özdemir, 1996: 35).

Etkili okul tanımlarında amaç modeli çok kullanılmasına karşın amaçların karmaşık, doğası gereği soyut ve çok boyutlu olması bu amaçları anlamaya ve ölçmeye ilişkin girişimleri sınırlandırmaktadır. Araştırmalarda standart testlerden, belirli derslerde ya da sınavlarda aldıkları puanlara göre tayin edilen öğrenci başarısı, okulun etkililiğinde temel ölçüt olarak ele alınırsa söz konusu başarı anlaşılabilir ve yorumlanabilir (Şişman, 2002: 24-26). Ancak, örneğin iyi vatandaş yetiştirme bütün ülkelerde eğitimin ulusal amaçları arasında sayılsa da farklı etnik, dini grup ve sınıflardan meydana gelen toplumlarda ölçülmesi zordur. Aynı şekilde okulun amaçları

arasında, ileri düşünme becerileri, benlik algısı, eleştirme becerisi vb. kavramların da ölçülmesi zor görünmektedir (Balcı, 2001: 15).

2.6.2. Kaynak-Girdi (Sistem) Modeli:

Bir okulun etkililiği o okulun kaynak-girdi sağlayabilme yeteneğine bağlıdır. Kaynak-girdi arasında denge varsa ve temel çıktı olarak öğrencilerin başarılarındaki belirli standart testlerden elde edilen başarı göstergeleri kullanılıyorsa o okul etkili okul olarak nitelendirilebilir. Bu modelde konuya bakış açısı tamamen ekonomiktir (Şişman, 2012: 56-57).

Tüm sistemler gibi eğitim sistemi de; amaçları olan ve bu amaçlarını gerçekleştirmek için dışarıdan girdi alan ve bu girdileri meslek doğrultusunda bilimsel olarak işleyen ve çıktı olarak veren bir sistemdir. Burada eğitim sisteminin girdileri öğrenciler, çıktıları ise amaçlar doğrultusunda bilgi ve davranış kazandırılmış olan mezunlardır. Eğitim sisteminin girdi olarak, üretim işlemini gerçekleştirdiği yer okuldur. Bunun için okul, çevresel değişimlere ve toplumsal beklentilere cevap verebilecek yeterlilikte olmalıdır (Özkalp, 2003: 7).

Modele göre, kaynak-girdi arasındaki ilişkide sorun yaşanmıyor, kaynaklar etkin bir biçimde dengeli, verimli ve tam olarak kullanılıyorsa başarıdan söz etmek mümkün olur. Bu model de amaç modeli gibi araçlar (girdi) üzerinde yoğunlaşmaktadır. Okula alınan öğrencilerin kalitesi, kaynaklar, kolaylıklar, imkanlar, ebeveynler, merkezi eğitim otoritesinden sağlanan parasal destek, sponsorluk yapan birim, kurum veya kişiye ulaşma etkililik göstergelerindedir. Model, girdi ve çıktılar arasındaki bağlantılar net ise ve okulun amaçlarını yerine getirmede sınırlı kaynaklara sahipse faydalıdır. Ancak model, girdi ve çıktılara önem verip eğitim sürecine ilginin az olması nedeniyle eleştirilmiştir (Cheng, 1996: 21-22; Akt. Oral, 2005: 41).

2.6.3. Örgütsel Öğrenme Modeli:

Modele göre, çevresel değişimlerin okul üzerindeki etkisi oldukça büyüktür. Çevre ile okul birbirinin tamamlayıcısı olmalıdır. Çevre okula etki yapar ve okulun iç dinamiklerinde değişim kaçınılmaz olur. Karşılıklı güç ve dengenin kurulması gerekir. Okul, çevreye nasıl uyum sağlayacağını öğrendiği takdirde çevrenin iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkıda bulunabildiği ölçüde etkili olur. Bu durumda okul etkili

olabilmek için; toplumun istek ve ihtiyaçlarını bilmeli, çevresel ve toplumsal değişimlerden haberdar olmalı, çevre analizi yapmalı, okul içi süreçleri gözden geçirmeli, eğitim programlarını düzenleyerek bu hızlı değişim ve gelişmelere uyum sağlamalıdır (Yazıcı, 2001: 211).

Her örgüt kendisini oluşturan dışsal çevrenin bir yansımasıdır. Çevrede meydana gelen teknolojik, ekonomik, bilimsel gelişmeler örgütü etkileyerek farklılaştırır. Böylece çevresel kültür ile örgütsel kültürün birbirini desteklemesi, zıt düşmemesi gerekir. Aksi takdirde, uyumsuzluk sonucu başarısızlık ve örgütsel çatışmalar doğar. Bu durum da istenilen bir durum değildir(Ensari, 1998: 97). Öğrenme modeli çok amaçlı okullarda etkililiği en üst düzeye çıkartmak için dinamik bir yaklaşım olarak görülmektedir.

2.6.4. Etkisizlik Modeli:

Diğer örgütlerde olduğu gibi okullarda da etkililik ölçütlerinin belirlenmesi önemli bir sorun olmaktadır. Okullarda en büyük sorun, başarının göstergelerinin belirlenmesidir. Bu nedenle örgütsel etkisizlik ve hataları tanımlamak, örgütün etkililik göstergelerini tanımlamaktan daha kolay görülmektedir (Şişman, 2012: 62). Bu noktadan hareketle etkisizlik modeli, okul etkililiğinin olumsuz yönünü ele almakta, eğer okulda etkisizlik özellikleri yoksa söz konusu okul etkili okul olarak kabul edilmektedir. Etkisizliğin başlıca göstergeleri; var olabilecek örgütsel çatışmalar, örgütün zayıf yönleri, güçlükler, sorunlar, düşük performans, hatalar, vb. sayılabilir.

Bu model, okul etkililik kriterlerinin gerçekten belirgin olmadığı ancak okulun gelişmesi için stratejilerin gerekli olduğu zamanlarda özellikle faydalıdır (Balcı 1993: 3-4). Bu model, okuldaki kusurlar üzerinde yoğunlaşmaktadır (Cheng, 1996: 25).

2.6.5. Toplam Kalite (TKY) Modeli:

Kalite kavramında müşteri memnuniyeti, birey ve insan kalitesi, müşteri odaklılık, müşteri isteklerinin karşılanması önemlidir. Kaliteli üretim, kaliteli hizmetten ne beklendiğini iş görenler belirlemektedir. Toplam Kalite Yönetimi, daha çok işletmelerde kullanılan bir yöntem olup, okullarda pilot uygulamalara yer verilmesi kuşkusuz çok büyük emek ve çabalarla birlikte yeni bir yönetim anlayışına ve değişime ihtiyaç olduğunu göstermiştir (Tarhan, 2008: 19).

Toplam Kalite Yönetimi'nin önde gelen isimlerinden biri olan Deming'e göre; Toplam Kalite Yönetimi 'nin okullarda uygulanmaya başlaması, büyük çaba ve desteği gerektirmiştir. Eğitim sektöründe yeni hedefler gösterme, yeni stratejiler belirleme, eğitimdeki kaliteyi yakalama göstergeleri olan; yenilikleri izleme, eleştirel düşünebilme, yaratıcı olma, değişim sürecine uyum gösterme gibi özellikler TKY'nin eğitimdeki göstergeleridir. Günümüz kalite okullarında kendi bireyleri için sürekli gelişmeyi kendilerine ilke edindikleri ve okullarda da Deming'in 14 ilkesinde belirtilen TKY felsefesinin uygulamaları görülmektedir. Bu ilkeler arasında; kurum eğitimine önem verme, yeni felsefeyi uygulama, kurum liderliği, eğitim programını geliştirme, sürekli yaratıcılık, iş yaşamındaki engelleri yok etme, değişimi tamamlama, üretim ve hizmet sistemini sürekli iyileştirmek sayılabilir.

Toplam Kalite Yönetimi Modeli, aslında birçok modeli (kaynak-girdi, doyum, süreç, örgütsel etkililik, vb.) içine alan, iç ve dış paydaşların-müşterilerin istek ve beklentilerinin karşılandığı, tüm paydaşların etkili ve verimli olarak etkin bir şekilde eğitimde kaliteyi yakalamak ve başarı sağlamak için etkileşimde bulunduğu, kapsamlı bir modeldir (Tarhan, 2008: 19).

2.7. Etkili Okulun Boyutları

Etkili okulla ilgili olarak literatürde sıralanan bazı özellikler, birtakım boyutlar altında toplanmaktadır. Bu araştırmada etkili okulla ilgili boyutlar; okul yöneticisi, öğretmen, öğrenci, okul kültürü ve ortamı, okul çevresi, veliler ve okul programı ve eğitim-öğretim süreci olmak üzere altı boyutta ele alınmıştır.

2.7.1. Etkili Okulda Yönetici Boyutu:

Eğitim sistemi ve eğitim kurumları ülkenin kalkınması ve gelişmesinde hayati rol oynamaktadır. Eğitim kurumlarımız olan okullar, toplumu değiştiren ve yönlendiren kurumlar olarak düşünülürse bu kurumda başrol okul yöneticileridir. Okul yöneticisi, okuldaki tüm madde ve insan kaynaklarını kullanarak belirlenen politikaları ve alınan kararları en verimli biçimde uygulamaya ve okulu amacına uygun olarak yaşatmaya çalışır. Okul Yöneticisi aynı zamanda okul yönetiminin işleyişine yön verir (Bursalıoğlu, 2005: 39-42). Okul yöneticisi, etkili okul konusundaki literatürde üzerinde en çok durulan boyutlardan biridir. Ancak etkili okullarda etkili yöneticiyle ilgili ortak

bir tanımın ve özelliklerin olmadığı görülmektedir. Kreitner'in (1989: 11) de ifade ettiği gibi etkili ve yeterli bir yönetici, kaynakları gereksiz yere tüketmeyen ve işi iyi yapan yöneticidir (Aydoğan, 2008: 33-35).

Okullardaki en basit etkinlikler bile rastlantıya bırakılmayacak ve özenle planlanacak kadar önemlidir. Bu durum eğitim yöneticilerine önemli sorumluluklar yüklemektedir. Okulların etkili olmaları, önceden belirlenen amaçlarına ulaşabilmeleri, büyük ölçüde okuldaki etkinliklerin, eğitim ve öğretim programının yürütülmesinden sorumlu olan müdürlerin etkili olmalarına bağlıdır. Etkili okulla ilgili araştırmalar, okul yöneticisinin etkili okulun kritik önemdeki etkenlerden birisi olduğunu göstermektedir. Ayrıca etkili okulu oluşturma ve yönetmede okul yöneticisinin bir lider olarak önemli bir yere sahip olduğu, birçok araştırmacının üzerinde anlaştığı bir konudur (Balci, 2007: 127).

Bursalıoğlu'na(2005: 41) göre, okul yöneticisinin en önemli görevi eğitim liderliğidir, çünkü ancak bu sayede iç ve dış öğeler üzerinde etki ve yetki yaratabilecektir. Müdür ile öğrenci arasındaki ilişki çevrenin eğitim öğretim anlayışına göre değişir. Müdür aynı zamanda öğrencilere en yakın statü lideridir. Modern toplumda arkadaş gibi olması, taşrada ve tutucu çevrede müdürün disiplinci olması beklenir.

Yönetici, bir örgütün insanlarını yönetmekle görevlendirdiği kişidir. Lider ise, grup üyeleri tarafından hissedilen ancak açıklığa kavuşmamış olan ortak düşünce ve arzuları, benimsenir bir amaç biçiminde ortaya koyan ve grup üyelerinin gizil güçlerini bu amaç etrafında etkinliğe geçiren kimsedir (Celep, 2004: 2-3). Liderin en başta gelen görevi, örgüt amaçları ile grup amaçlarını örtüştürmektir. Lider problemleri gerçekçi bir gözle görebilen ve onları çözmek için gerekli becerilere sahip olan kişidir (Kaya, 1991: 139). Bennis (1994), yönetici ve lider arasındaki başlıca farklılıkları karşılaştırmalı olarak şöyle belirlemiştir(Şişman, 2004: 2-3):

1. Yönetici kısa vadeli düşünür; lider uzun vadeli düşünür.
2. Yönetici statukoyu kabullenir; lider ona meydan okur.
3. Yönetici "nasıl ve ne zaman" sorularını sorar; lider "ne, niçin" sorularını sorar.
4. Yönetici, kâr-zarar bağlamında düşünür; liderin gözü ufukları tarar.

5. Yönetici bir kopyadır, lider ise orijinaldir.

Bu maddeler ile yönetici ve lider arasındaki farklılıklar açıkça ortaya konmuştur. Yönetici örgütsel amaçları gerçekleştiremediği zaman başarısız olurken, lider grup beklentilerini karşılayamadığı zaman başarısız olur (Çelik 2002: 81). Eskiden bir okul yöneticisinin bir lider olarak görevi, öğrencilerin, sınav sonuçlarından yüksek sonuçlar alması olarak görülmekteydi. Sonraları bu düşünce değişime uğramıştır. Öğrencilerin sadece akademik başarıları değil kültürel ve sosyal anlamda gelişimleri de önem kazanmıştır. Etkili bir okulda bir öğretim lideri olarak okul yöneticisinden beklenen davranışlar şöyle sıralanabilir (Şişman, 2002: 153):

Etkili okullarda okul yöneticileri:

1. Öğretmenlerin performansını değerlendirir ve ödüllendirir,
2. Açık okul kuralları belirler ve uygular,
3. Bir eğitim ve öğretim lideridir,
4. Öğrenci başarısı hakkında yüksek beklentilere sahip olup bu beklentilerini okulun bütün üyelerine iletir,
5. Okul için öncelikler belirler ve öğretmenleri karar sürecine katar,
6. Okul programlarının değerlendirilmesine ve geliştirilmesine öncülük eder,
7. Okul hakkında bir vizyon ve misyon sahibidir,
8. Öğretim ve öğrenme için gerekli her türlü kaynakları sağlar, gerekli ortamları hazırlar,
9. Güçlü yazılı-sözlü iletişim becerilerine sahiptir,
10. Öğrenci gelişim ve başarısının sık değerlendirilmesini sağlar,

Etkili yöneticiler detaylara saptanmaktan kaçınırlar ve büyük betimlemeler yaparlar. Personel davranışının önemsiz yönlerinden daha çok personelin iş etkililiği ile etraflı ve ayrıntılı olarak ilgilenirler. Esnekler ve eğer işi daha iyi yapmak anlamına gelecekse kuralları esnetmeye ve hatta ihmal etmeye gönüllüdürler. Objektif bir görüş elde etmek için çalışmalarından geride dururlar, örgütün farklı alanlarına ve ihtiyaçlarına ilişkin geniş bir vizyona sahiptirler (Karşlı, 2004: 103).

Etkili okullarda bulunan yöneticiler, öğretmen ve öğrenciler ile uyum ve işbirliği içinde çalışır. Okulda olumlu bir iklim mevcuttur. Okul müdürleri öğretmenlerin kendilerini geliştirmelerini teşvik eder.

Başarılı öğrencileri öğretmenler ile diğer öğrenciler önünde ödüllendirir. Öğrencilere sorumluluk verilmesini özendirir. Etkili okullardaki yöneticiler okulun her yerinde sıkça görülür. Bu okullarda başarıyı yakalamak için önem taşıyan ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin etkin bir biçimde yürütülmesini sağlar.

2.7.2.Etkili Okulda Öğretmen Boyutu:

Eğitim amaçlarının, en sağlıklı biçimde seçilen ders, konu ve uğraşları araçları ile gerçekleşmesi, öğretim süreçleri ile sağlanır. Öğretimin temel ögesi de öğretmendir (Varış, 1988: 115). Eğitim programlarında yer alan hedef davranışların öğrencilere kazandırılması, etkili öğrenme ve öğretme sürecinin oluşturulması, eğitim-öğretim etkinliklerinin uygulayıcıları olan öğretmenlerin görevidir. Bu hedef davranışların kazandırılmasında farklı yöntem ve teknikler kullanılarak sınıf içinde öğrencinin dikkatini çekecek ve öğrencinin katılımını sağlayacak öğrenme yaşantıları oluşturulmasıyla disiplin sorunlarının çözülmesi ve başarının artırılması ile kalıcı öğrenmeler sağlanır (İra, 2004: 34).

Öğretmenler ve okul yöneticileri eğitim hizmetinin niteliğini etkileyen önemli çalışanlardır. Özellikle öğretmenler, sınıftaki eğitimsel etkinlikleri gerçekleştiren ve öğrencilerle daha fazla zaman geçirmeleri nedeniyle öğrencilerin öğrenmeleri üzerinde önemli etkiye sahiptirler. Bu bağlamda öğretmenlerin öğretim etkinliklerini gerçekleştirmelerini olumsuz yönde etkileyen faktörlere engel olunabilmesi ve ortadan kaldırılması öğrencilerin nitelikli şekilde yetiştirilmesi açısından önemlidir.

Öğretmenliğin etkili bir şekilde yapılabilmesi için, öğretmenin bazı niteliklere sahip olması gerekir. Bu nitelikler öğretmenlik rollerine, sınıf yönetimine, kişiliğine ve mesleğine ilişkin olabilir. Etkili öğretmen tüm bu alanlardaki niteliklere sahip olan kişidir (Sarpkaya, 2005: 63).

Bilgi toplumu olmanın meydana getirdiği gelişim ve değişimlere paralel olarak kurumlar da kendilerini geliştirmek ve yenilemek zorundadır. Öğretmenler, öğrencilere gerekli olan bilgi ve becerileri kazandırırken; bilgi taşıyıcı ve aktarıcı olarak değil, bilgi

kaynaklarına giden yolları gösteren bir rehber, bir eğitim lideri olarak yer almalıdır (Halis, 2003: 4).

Etkili Okullarda öğretmen, öğrencilere yönelik olarak yüksek başarı beklentisine sahiptir. Her öğrencinin öğrenebileceğine ve her öğrenciye öğretebileceğine inanır. Bu beklentilerini gerçekleştirmek için, sınıf yönetimi konusunda donanımlı olmalı, etkili öğretim yöntemlerini kullanmalıdır. Öğretmen, her öğrenciye öğrenmesi için yeterli zamanı vermeli, zamanı etkin ve verimli bir şekilde kullanmalı, sınıfta öğrencilerle etkin bir iletişim kurmalı, sınıfta düzeni ve disiplini sağlamalı, bireyselleştirilmiş öğretim tekniklerini kullanmalı ve öğretim etkinliklerinin uygulanmasında öğrenci merkezli bir yaklaşımı benimsemelidir. Öğrencilere kendi dersinin ve eğitimin hedeflerini açıklar ve kendilerinden neler beklenildiğini bilmelerini sağlar. Etkili öğretmen, kendisini bilişsel ve mesleki anlamda geliştirmek, daha donanımlı kılmak için diğer öğretmenlerle ve yöneticilerle bilgi alışverişinde bulunur. Aynı zamanda hizmet içi eğitim faaliyetlerine de katılarak kendisini geliştirir. Etkili öğretmen aynı zamanda kendisini yenileyen öğretmendir (Tarhan, 2008: 21).

Öğrenmenin kalitesini etkileyen en önemli anahtar rol öğretmenidir. Öğretmen, öğrencilerin değerlendirilmesi, sınıf içi etkinliklerin planlanması, düzeltme ve geri bildirim gibi etkinliklerle öğrenmenin kalitesini oldukça fazla etkiler (Şişman, 2002: 155).

Öğretmen diğer insanlardan daha fazla kendini geliştirmek, kitap okumak ve öğrenmek zorundadır. Çünkü öğretmenin kendisi eğitim ve öğretim hizmetini sunan kişidir (Çelik, 2002: 138). Öğretmenler öğrendikleri yeni yöntem ve teknikleri uygulama girişiminden çekinmemeli, öğrenme süreçlerinin zenginleşmesi için gerekli çabayı göstermelidirler. Etkili okulda görev yapan öğretmenler öğrencilerinin başarısız olacaklarını düşünmemektedirler. Hazır bulunuşlukları farklı bile olsa her öğrencinin değişik yöntemlerle ve farklı sürelerde öğrenebileceklerine inanırlar. Bireysel olarak öğrencilerle ilgilenir, onların güçlü ve zayıf yönlerini keşfeder ve onlar için yeni yöntem ve teknikler geliştirmeye çalışırlar. Tek bir yönteme bağlı kalmazlar. Etkili bir öğretmen, öğrencilerinin başarılı çalışmalarında onları takdir eder, öğrencilerinin öğrenme isteklerini artırır. Öğrencileri ile sadece sınıf içinde değil sınıf dışında da ilgilenirler. Etkili olmayan okullarda öğretmenler öğrencilerin sadece sınıf içindeki rolleri ile ilgilenmektedirler. Oysaki bir okulun etkili, seçkin ve mükemmel olabilmesi,

okul yöneticisi, öğretmen ve okul çalışanlarının üst düzeyde sorumluluk sahibi olarak öğrencilerinin her türlü sorunuyla ilgilenmesi ile mümkündür (Şişman, 2002: 159). Şişman ve Turan'ın(2005: 127) da ifade ettiği gibi etkili okulda, öğretmen davranışları ve nitelikleri özetle şöyle sıralanabilir:

1. Yüksek sorumluluk duygusuyla öğrencilerle her ortamda ilgilenirler.
2. Öğrencilerden ne beklediğini açıkça ifade ederler
3. Ailelerle iyi ilişkiler ve işbirliği içinde çalışırlar.
4. Zamanın çoğunu öğrencilerin öğrenme sürecinin katılımına ayırırlar.
5. Eğitim ve öğretimle ilgili konularda işbirliği içinde çalışırlar.
6. Öğrencilere sadece neyi değil, nasıl öğreneceklerini de açıklarlar.
7. Sınıfta olumlu bir öğrenme iklimi oluştururlar.
8. Öğrenciler için iyi bir örnek oluştururlar.
9. Sürekli yeni yöntemler bulma ve uygulama çabası içerisindedirler.
10. Öğrencilerin gelişimini ve öğrenmelerini düzenli olarak izlerler.

Buna göre etkili okuldaki öğretmenler, mesleki yönden gelişime önem veren, işbirliği içinde çalışıp kararlara katılan ve öğrenciler için iyi bir model olan kişilerdir. Ayrıca okuldaki eğitim-öğretim sürecinin planlanmasında öğretim yöntemlerini belirleme, öğretim materyallerini seçme ve kararlara katılma öğretmenlerin görevleri arasındadır. Etkili okulda öğretmenler öğrencilere; okulun, eğitimin ve kendi derslerinin hedeflerini açıklamakta ve kendilerinden neler beklediğini bilmelerini sağlamaktadırlar(Şişman, 1996: 30). Bu okullarda yöneticiler, öğretmenler ve öğrenciler işbirliği içinde çalışmaktadırlar.

Günümüzde, öğretmenden beklenen davranış ve tutumlar ışığında gerçekleşen ideal öğretmen modeli ile etkili okullardaki öğretmen niteliği ve davranışları büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. İdeal bir öğretmen modelinin özellikleri şöyle sıralanabilir:

1. Öğretmen, siyasal örgütler ve baskı gruplarının etkilerinden uzaktır.
2. Öğretmen, insanı, doğayı ve yaşamı sever.

3. Öğretmen önyargılardan uzak eleştiriye açık ve karşıt düşüncelere saygılıdır.
4. Öğretmen, kendisi, toplumu ve dünya ile barışık insandır.
5. Öğretmen, insan ilişkilerinde başarılı, bilimsel gelişmelere ve sanatsal etkinliklere duyarlıdır.
6. Öğretmen, sürekli öğrenen, öğrendiklerini paylaşan ve yaşama etkin bir biçimde katılan insandır (Aydın, 2000: 6-7).

Okul yönetiminde öğretmenler de önemli bir etkidir. Bu nedenle yönetimin, öğretmenlerin iş ve moral doyumlarını gözetmesi gerekir. Öğretmenlerin gereksinimlerinin bilinmesi ve karşılanabilmesi ise, öğretmenler kurulunun yönetsel etkinliğinin artırılmasına bağlıdır. Böylece karar sürecine etkin bir biçimde katılma olanağı bulan öğretmenlerin, mesleki tutumları gelişirken, başarı için güdülenmeleri kolaylaşacaktır (Aydın, 2000: 21).

Sonuç olarak diyebiliriz ki etkili öğretmen, alan bilgisi tam, öğrenciler arasındaki bireysel ayrılıkları analiz edebilen, öğrencisinin tabiatını ve ihtiyacını anlayan, öğrencileriyle dostça ve işbirliği içinde çalışma alışkanlığı kazanmış, saygılı, genel eğitiminde ve bilimsel tavrında eksiği olmayan, sevgi dolu, derslerinde çeşitli metot ve teknikleri kullanabilen kişidir. Çağdaş literature göre bir öğretmende bulunması gereken üç genel özellik vardır. Bunlar; genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisidir. Bu özelliklere sahip olan öğretmen, öğrencileri ile daha etkin bir iletişime geçebilir (Oral, 2005: 67-68).

2.7.3.Etkili Okulda Öğrenci Boyutu:

Öğrenci, eğitim ihtiyacı olan ve bu eğitim ihtiyacını formal eğitim kurumlarından, öğrenim görerek karşılama amacıyla herhangi bir öğretim kurumuna katılan kimsedir. Etkili okul çalışmalarının planlanmasında, programların uygulanmasında ve planlanan bu hedeflere ulaşmada, belirlenen eğitimi doğrudan alacak ve bizi etkili okul çalışmalarına yönelik sonuçlara götürecektel temel hedef kitle "öğrenci"dir. Okul içinde düzenlenen tüm etkinliklerin merkezi öğrencilerdir. Öğrenciler okulda bilgi ve beceriler dışında, onların kişilik gelişimine katkıda bulunan değerler, görüşler ve davranışlar öğrenir(Kemiksiz, 2002: 8). Okullar öğrencilerle varlıklarını sürdürür. Bu nedenle

öğrencilerin ihtiyacı olan kaliteli eğitimi vermek ve toplumun ihtiyacı olan nitelikli insan gücünü yetiştirmek okulların asıl amacı ve var oluş sebebi olmalıdır.

Öğrencilere doğru rehberlik yapılması, öğrencilerin beklenti ve ihtiyaçlarının tespit edilmesi, aynı zamanda okulun öğrenciden beklentilerinin de öğrencilere açıklanması, bu doğrultuda sorumluluk bilinci geliştirmelerinin sağlanması önem taşımaktadır. Öğrencilere bilgi depolama yerine, gerekli olan bilgilere nasıl ulaşacakları öğretilmelidir. Bu anlamda öğrencileri araştırmaya sevk edici proje ve performans ödevleri tercih edilmelidir. Çağdaş eğitim anlayışlarından biri olan "öğrenmeyi öğrenme" öğrenci gelişimi açısından; sorgulayan, özgür düşünen, ezbere dayalı öğrenmeyen, eleştirel düşünme yetisi gelişen bireyleri yetiştiren önemli bir yaklaşımdır (Girmen, 2001: 18-19). Etkili okullarda öğrenciler kendilerini ilgilendiren konularda kararlara katılırlar ve başarı konusunda yüksek beklentilere sahiptirler. "Etkili okullarda öğrenciler "ne", "niçin" ve "nasıl" sorularına yanıt aramalıdır" (Şişman, 1996: 33).

Eğitimde temel amaç, öğrenciye eleştirel düşünme yetisinin kazandırılmasıdır. Etkili okullarda öğrencilerin, eleştirel düşünceye sahip olması beklenir. Eleştirel düşünmenin belirleyici özellikleri aşağıdaki gibi maddeler halinde sıralanabilir:

1. Soruna çok boyutlu ve bütünsel yaklaşma,
2. Değişkenler arasında mantıksal açıdan anlamlı ilişkiler kurma, anlamsız bağlantıları eleme,
3. Değişkenler arasında anlamsal ve yapısal tutarlılık taşıyan ilişkiler kurarak bunları uygun sayı ve nitelikte gözlemlerle ardışık olarak test etme,
4. Düşünme süreçlerine yaratıcılık, esneklik ve geliştirilebilirlik becerisi yansıtma,
5. Doğrulanan denence sonuçlarına göre aşamalı olarak problem alanını sınırlandırma, sorunu tanımlama ve geçerli çözümleri raporlaştırma
6. Bir bilgi kümesinden yeni bilgiler üreterek, geliştirilen çözüm önerilerinin geçerliklerini doğrulama (Aydın, 2000: 136).

Öğrencilerin, bir okula başladığında çevreyi ve okulu tanıma, okula, sınıf arkadaşlarına ve öğretmenlerine uyum sağlama, öğretmen ve sınıf arkadaşları ile iletişimleri ve paylaşımları belli bir zaman almaktadır. Ödev yapma, öğrenme, ders çalışma ve sınav gibi birçok yaşantı, sosyal ve eğitimsel etkinlikler, eğitim-öğretim

süreci, ilişki ve etkileşimler ile karşılaşmaktadırlar (Baştepe, 2009: 78). Etkili okullarda bu etkinliklere öğrenciler daha kolay uyum sağlamaktadırlar.

Etkili bir okulda öğrenciler, çevresine, hayata, kendisine, ailesine, millî kültür değerleri ile milletine ve insanlığa saygının benimsetildiği kişilerdir. Eğitim faaliyetleri sırasında öğrenciler durağan değil, her aşamada aktif ve faaliyetin içerisindedir. Etkili okulun öğrencileri farklıdır, farklı olmaya da mecburdurlar. Çünkü içinde buldukları kültür öğrencileri farklı ve başarılı olmaya mecbur eder. Etkili okulun öğrencilerindeki bu farklılık giyim tarzlarından davranış biçimine kadar yansımış durumdadır, oyunlarında bile bu farklılık hemen göze çarpar. Kültürel, eğitimsel ve sosyal etkinlikleri grup halinde yapmayı severler. Teknolojiyi ve bilgiyi her türlü faaliyetlerinde etkin bir şekilde kullanırlar (Tarhan, 2007: 29).

Okuldaki eğitimin hammaddesi öğrencidir. Çağdaş eğitim anlayışına göre öğrenci tüm yönleriyle ele alınır ve gelişimi sağlanır. Eğitimin en önemli amacı, geçmişte insanların yaptıklarını sürekli tekrar eden değil, yeni bir şeyler yapabilen, üretebilen insanlar yetiştirmektir. Çağdaş eğitim yaklaşımlarında öğrencilere bilgi yüklemek yerine bilgiye ulaşma ve ulaştığı bilgiyi kullanma yöntemleri öğretilmektedir.

Konfiçyüs "Düşünmeden öğrenmek faydasız, öğrenmeden düşünmek tehlikelidir" demiştir. Düşünme öğrenmenin başlangıcı ve sonucudur. Bazen öğrencileri belli kalıplara sokmaya çalışırız. Bu durumu aşmak için öğrencilere yine değişik sorular yöneltebiliriz. Ayrıca kendilerine söylenen fikri kabul edip etmemelerini ayırt edebilme yeteneğine sahip "eleştirel düşünme" yapısını da kazandırmak gerekir. Etkili okulların amacı sorgulayan, soran ve sorunlara yeni çözümler üreten insanlar yetiştirmektir (Sözen, 1999).

Etkili okullarda öğrenciler sorumluluklarının bilincindedir. Okulun gelişimi için üzerlerine düşen görevleri yapmaktadırlar. Ayrıca kendilerinden beklenenlerin bilincinde olup başarı konusunda okul kadrosu gibi yüksek beklentilere sahiptirler. Akademik başarının yanı sıra sosyal kulüp çalışmalarında da etkindirler. Öğrenci, başarısı karşılığında ödül almalı ya da tanınmalı, hiç değilse öğretmeninden dönüt almalıdır. Açıkçası, öğrenci, öğretime dönük etkinlikleri ile ödül ve başarı arasında bir ilişkinin bulunduğunu algılamalı ve anlamalıdır. Ödül önemli bir motivasyon aracıdır. Etkili okullarda adil ve güçlü bir ödül sisteminin olduğu görülmektedir (Balcı, 2007: 152).

Özetle, etkili okullarda öğrencilerin bazı özellikleri şunlardır (Şişman, 1996: 34):

1. Öğrenme süreçlerinde aktiftirler,
2. Yüksek eğitimsel beklentilere sahiptirler,
3. Kendilerinden neler beklenildiği konusunda bilinçlidirler,
4. Okul yaşamını geliştirilmesi konusunda sorumluluk alır, öneri geliştirmeye çalışırlar,
5. Kendilerini ilgilendiren konularda kararlara katılırlar ve sorumluluklar alırlar,
6. Eğitim-öğretim süreçlerinde etkin bir şekilde rol alırlar,
7. Okul yaşamının çeşitli yönlerine katılırlar.

Etkili okullarda öğrenci merkezli eğitim-öğretim yöntemleri uygulanmaktadır. Bundan dolayı her öğrenci bir değer kabul edilip okulun eğitim-öğretim hatta yönetim etkinliklerine katılmaları sağlanır. Öğrencinin etkin öğrenme çabası içine girmesi sağlanır. Etkili okul demokratik yönetim biçimi ile uygunluk içinde çalışır.

2.7.4.Etkili Okulda Okul Kültürü ve Ortamı Boyutu:

Bir okulda yaşama geçirilmiş bir dizi inanç, kabul ve değerler bütününe kültür denir. Etkili okula ulaşmada en önemli özellik mevcut kültürün değişime uğraması, bu değişimde okul liderliğinin informal katkısı ve desteğinin önemli olmasıdır. Okulun asıl işi olan eğitim ve öğretim etkinliklerinin yerine getirilmesinde öğrenci ve öğretmenden neler beklendiğini tayin eden, okul kültürüdür (Yaralı, 2002: 18).

Okulun gelişmesi için yeni değişimler önerilse de okulda olumlu bir kültür yaratılmadıkça okulun gelişmesi mümkün olmamaktadır. Okul kültürü, okulun zamanla oluşturduğu bir yaşam tarzı olarak görülebilir. Okulun tarih ve gelenekleri, okul personelinin birikimleri; karşılıklı etkileşimleri zamanla okulda o okula özgün bir kültürün gelişmesine neden olmaktadır. Bu kültür davranış, inanç, norm, tutum, beklenti ve eğilimlerden oluşmaktadır. Sonunda okulda nelere önem verildiği, nelerin değersiz bulunduğu, nasıl hareket edileceği konusunda personel arasında bir ortaklaşma doğmaktadır. Dolayısıyla okulun asıl işi olan eğitim ve öğretimde öğrenciden ve öğretmenden neler beklemesi gerektiğini, nelerin vurgulanması gerektiğini tayin eden

okul kültürü olmaktadır. Araştırmalar göstermiştir ki etkili okulda bu kültür, eğitim ve öğretimi destekleyici nitelikte, bireysel öğrenme ve gelişme çabalarını özendirici şekildedir (Balcı, 2001: 187).

Güçlü bir okul kültürü için uzlaşıya varılan ve bütün öğrencilerin öğrenebileceği inancını yansıtan bir felsefe belirlenmelidir. Okullarda etkililik için dikkat çeken okul kültürü, 1970'lerdeki araştırmalarda performans üzerindeki etkisi araştırılmış, etkili ve başarılı örgütlerin güçlü bir okul kültürü üzerinde kurulduğu görülmüştür. Okuldaki kültürün öğeleri; öğrenme için akışkan bir atmosfer oluşturma, öğretmen ve öğrenciler için yüksek beklentiler oluşturma, okul düzeyinde amaç belirleme, program ve öğretimi denetleyen öğretim liderliğini sağlama, okul içinde iletişimi etkili kılma, işbirliği, aile ve çevre desteğini yapılandırma biçiminde sıralanabilir. Çalışanların adanması, güdülenmesi, iletişimi, iş doyumunu, etkililiği, işbirliği ve örgütsel başarımla ile örgüt kültürü arasında pozitif yönde önemli bir ilişki vardır (Şahin, 2004: 461-462).

Etkili okul kültürü oluşturmak için yönetici, öğretmen, öğrenci ve veliler işbirliğine giderek klasikleşmiş öğretim yöntem ve teknikleri yerine anlamlı öğrenme yöntem ve törenleri, rutin törenler yerine düzenli ve heyecan verici seremoniler, yapılarak etkili kültür oluşturulabilir.

Kısaca etkili kültüre sahip bir okulda çalışan herkes, o okulda olmaktan onur duyar ve okulu geliştirmeye çalışır (Şişman, 1994: 36-38). Okul kültürünü oluşturma, yenileşme çabalarının bir sonucudur. Okul kültürü okulda görevli personelin paylaştığı duygular, inançlar etkileşimler, etkinlikler, değerler, beklentiler, varsayımlar, normlar ve tutumların bütünüdür. Okuldaki öğrenci velileri, öğretmenler, okul çevresi, öğrenciler ve yöneticiler örgütsel gelişme için okulla bütünleştirebilecekleri örgüt kültürünü oluşturmalarıdır (Yemenici, 2001: 7).

Okulda etkili öğretimi destekleyici bir iklim-kültür yaratılmalıdır. Bu iklim okulun temel misyonu olan öğretimi vurgulamalı, ortaklaşa planlamayı, başarının tanınması ve ödüllendirilmesine vurgu getirmeli, herkesten yüksek beklentiler içinde olmalı, öğrencilerin etkili öğrenmesine yol açan düzen ve disiplini işaret etmeli, akademik ve işbirlikçi ilişkileri özendirilmelidir.

Bu kültür doğrultusunda;

(a) Okulun amaç ve görevleri açıkça belirtilmeli ve üzerinde anlaşma sağlanmalıdır.

(b) Okulda akademik ilgi açığa kavuşturulmalı ve herkesten beklentiler yazılı olarak yayımlanmalıdır.

(c) Okuldaki tüm örgütsel ve yönetsel düzenlemeler, sınıftaki öğretimi kolaylaştırıcı nitelikte olmalıdır (Balcı, 2001: 192).

Öğrencinin en iyi öğrenmesini sağlamak için öğretmen tarafından sınıf için çok çeşitli yöntemler, stratejiler, etkinlikler, teknikler, hazırlanmalı ve bunun öğretimi gerçekleşmesini kolaylaştıracağı unutulmamalıdır. Diğer bir söylemle, öğrenci bütün etkinliklerin kendisi için olduğunu hissetmelidir (Kemiksiz, 2002: 31). Öğrenci başarısını arttırmak ve öğretimi kolaylaştırmak için öğretim hizmetinin niteliğini (okulun ve sınıfın fiziksel imkanları, öğretmen-öğrenci ilişkisi, ders araçları, hedef-içerik örgütlenmesi) etkili kılmak gerekmektedir. Başarıdan kasıt ilköğretim kurumlarındaki öğrencilerin yetersizlikleri ve olumsuz tepkileri değil, yeterlilikleri ve olumlu tepkilerinin ölçülmesi olduğu söylenebilir (Okumuş, 2002: 1).

Sonuç olarak diyebiliriz ki yönetici ve öğretmenlerin görevlerinde başarılı olabilmeleri, destekleyici bir örgütsel iklimin varlığına önemli ölçüde bağlıdır. Böyle bir ortamda yönetici ve öğretmenler, eğitime daha çok enerji ve zaman ayırabilirler. Böylece öğrenciler daha başarılı olurlar. Okul iklimi, okul çevresinin kendine özgü nispeten kalıcı özellikleri olarak özetlenebilir. Bu özellikler, bilhassa yöneticinin yönetim anlayışından ve üyelerin davranışlarından etkilenir. Yönetici, öğretmen ve diğer üyeler tarafından yaşanır ve ortak algılara dayanır (Özdemir, 2002: 39-40). Okul yöneticisi, öğretmeni, öğrencileri, velileri okul kültürü ile bütünleşmeli, bu kültürü içselleştirmeli ve ona göre davranmalıdır. Paylaşılan bir inanç sistemi olarak etkili okul kültürü, akademik başarı üzerinde yoğunlaşmakta, herkesin performansı ile ilgili yüksek beklentiler yaratmakta, öğrencilerin etkili bir biçimde öğrenebilecekleri bir düzen ve disiplin sağlamaktadır (Yaralı, 2002: 18-19).

2.7.5.Etkili Okulda Okul Çevresi ve Veliler Boyutu:

Bütün okullar, belli bir toplumsal çevre içinde yer alır ve bu çevre ile sürekli etkileşim içindedir. Akademik yönden yüksek başarıya sahip okulların, başarı düzeyi düşük okullardan daha fazla çevresel-ailesel destek ve katılıma sahip olduklarını yapılan araştırmalar göstermektedir. Aile katılımı programları, öğrencilerin okul ve ev ortamında tutarlı olmalarını sağlarken, aynı zamanda ailelerin çocuklarının okul içi

davranışlarından haberdar olmalarını sağlar (Duranay, 2005: 23). Bu sayede eğitimsel faaliyetler ailenin katılımı ve desteği ile daha etkili hale gelir. Etkili okullarda bütün öğrenci ve veliler bir değer olarak görülür ve okula yaptığı katkıya bakılmaksızın bütün velilere eşit davranılır. Velilerinin meslekleri ve yetenekleri ölçüsünde okula yararlı olabilecekleri dikkate alınır. Okul başarısı düşük olan öğrencilerin ailelerinin umutlarının yok olmasına ve topluluk içinde küçük düşmelerine neden olabilecek davranışlardan kaçınılır. Velilere değer verildiği her zaman hissettirilir (Aslanargun, 2007: 132). Okulların en yakın çevresini öğrenciler ve veliler oluşturmaktadır. Etkili bir okulda, öğrencinin başarısında okul çevresi ve velilerin önemli katkısı vardır. Etkili okullarda, aileler okulun temel misyonunu anlar ve desteklerler. Akademik başarıyı yakalamada ailelere önemli rollerde bulunmaları için fırsatlar yaratılır (Lezotte, 1991: 3).

Aile ve okul, öğrenci için bir eğitim ve öğrenme yeridir (Şişman, 2002: 193). Çocuğun kişiliğinin oluşumu ailede başlar, okulda gelişerek tamamlanır. Bu yüzden aile-okul işbirliği sağlanması son derece önemlidir. Her ne kadar okulun asıl işi olan öğretim, sınıfta öğretmenin rehberliği ve denetiminde, öğrenci-öğretmen etkileşimiyle gerçekleşse de çocuğun okulda geçirdiği zaman, ailesi ve çevresiyle geçirdiği zamana göre daha kısa olduğundan, okul öğrenmelerinin aile çevresinde de desteklenmesi gereklidir. Öğrenciler günün başlangıcı ile bitişi arasında iki farklı dünya olan ev ve okul arasında gidip gelmektedirler. Veli katılımını sağlayan ve desteğini alan okullar hedeflerini daha iyi gerçekleştirir.

Öğretmen, okul- veli ilişkisini arttırabilecek en önemli bireydir. Okul-aile ilişkisini başlatmak için öğretmenin, öğrenci velileri ile genel bir tanışma toplantısı yapması gerekir. Öğretmen, çocuğun ilgi ve yeteneklerini, farklılıklarını görebilmelidir. Öğrencilerin ders dışı faaliyetlerini, sosyoekonomik ve sosyokültürel yapısı ile ailelerini tanıyan öğretmen, derslerde dikkat çekme ve örneklendirme yaparken zorlanmayacak ve hedeflediği davranışları gerçekleştirirken zaman kazanacaktır. Öğrencinin ailesini tanımak, öğrenciyi tanımada öğretmene yardımcı olacaktır. Ayrıca öğretmenin aile ile iletişim içerisinde olması, çocuğu sınıfta da rahatlatacaktır (Özden, 2002: 46).

Öğrencilerin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda okul programlarının oluşturulması ve geliştirilmesinde toplum temsilcileri, okul çalışanları ve aileler birlikte hareket etmelidir (Şişman, 2002: 168). Aileler, okulu yalnızca bir kamu hizmetinin sağlandığı,

kendilerinin dışında bir mekân olarak görmemeli, çocuklarının eğitimine ve başarısına güçleri ölçüsünde katkıda bulunmayı temel bir görev ve sorumluluk olarak görmelidirler. Okul yöneticileri ve öğretmenler ise öğrencilerin eğitiminin yalnızca okuldaki kısmı ile ilgilenmekle yetinmemeli, öğrenci ailelerini okulun ve eğitim sürecinin bir parçası olarak görmelidir. (Aydın, 2004: 166).

Okulların etkililiği ve öğrenci başarısı için velilerin desteği ve katılımı önemlidir. Öğrencinin ve dolayısıyla okulun etkili ve başarılı olmasının temel etkenlerinden biri de öğrencinin velisidir. Ailenin eğitim düzeyi, velinin sosyo-ekonomik durumu çocuğun kişiliğini etkileyen önemli değişkenlerdir. Bu gibi ailelerin çocukları, güven ve değer duygusu geliştirmeye eğilim gösterirler (Sorenson, 1968: 159). Sosyo-ekonomik durum arttıkça okul etkileşimi de artar. Eğitimin niteliğinin belirlenmesinde ve geliştirilmesinde okulun müşterisi sayılabilecek olan öğrenci, veli, toplum, devlet gibi kişi ve kurumların gereksinimleri ve istekleri de dikkate alınmalıdır (Erdoğan, 2001: 277).

Okullar çevreyi, çevre okulu etkilemektedir. Okulu desteklemeyen çevrelerde başarının daha düşük olduğu gözlenmiştir. Çevre değişkenleri bir davranışın güdüleyici olabileceği gibi engelleyicisi de olabilir (Baştepe, 2002: 68-70). Okulu kuşatan çevre her zaman okulun işleyişini kolaylaştırıcı ve okulun amaçlarını destekleyici değildir (Aydın, 2002b: 77-78). Bu iki yönlü etki, hem yakın hem de uzak çevreden gelir. Burada yakın çevre, öğrencinin her gün içinde bulunduğu çevre olarak alınmıştır. Boş zamanı geçirme alanları, aile, okul ve Sınıf öğrencinin yakın çevresi iken, uzak çevre öğrenciyi etkileyen diğer öğelerdir. Okulun etkililik göstergelerinden biri de kontrol edebildiği çevresinin genişliğidir. Okul yönetici ve öğretmenden beklenen okulun uzak çevresini etkileyebilmesi olmalıdır. Yakın ve uzak çevre desteği sağlamayan okulların etkili bir eğitim ve öğretimi gerçekleştirilmesi imkansızdır (Baştepe, 2002: 68-70).

Özetle, okulun çevredeki işyerleriyle ve sosyal kurumlarla işbirliği yapması, çevreyle yakın ve sağlam ilişkiler kurması, çevreninde gerektiği zaman okulun olanaklarından yararlanması, çevrenin çeşitli olanaklarından yararlanması, bilimsel eğitimin gereklerinden sayılmaktadır. Öğrencinin okul başarısı üzerinde aile faktörünün oynadığı rolü şu şekilde özetlemek mümkündür:

1. Okul ile düzenli iletişim içinde bulunan, bu ortak anlayış içinde çocuğuna eğitim desteği sağlayan velilerin çocuklarının okul başarılarının daha da yüksek olduğu anlaşılmaktadır.
2. Ailenin bakımının, ilgisinin ve korumasının öğrencinin okul başarısının yükselmesinde önemli bir faktördür.
3. Eğitim açısından destekleyici bir tutum içinde bulunan ailelerden gelen çocukların okul başarıları daha yüksektir.

Bu tespitlere göre, aileler, okulu sadece çocuklarının eğitim aldığı, kamu hizmetinin sağlandığı yerler olarak görmemeli, önce kendi çocuklarının sonra ailelerinden yeterince destek göremeyen diğer çocukların eğitimine katkıda bulunmayı temel bir görev olarak görmelidirler. Okullar tüm toplumun malı ve tüm öğrenciler ailemizin birer üyesi olarak görülmeli ve okula katkı arttırılmalıdır (Kuşaksız, 2010: 49-50). Ülkemizde okul-aile ilişkileri bağlamında yapılan araştırmalardan çıkarılabilecek temel sonuç ise, özellikle eğitsel konularda sağlıklı bir işbirliği ve iletişimin olmadığıdır. Aile-okul ilişkilerinin durumu, çeşitli boyut ve tiplerde aşağıdaki şekillerde söz konusu olabilir (Şişman, 2002: 106-107):

1. Velilerin okul kararlarına katılımını sağlama.
2. Öğrenci sorunlarını gidermede ailenin yardım ve desteğini sağlama,
3. Aile ile okul arasında çeşitli araç ve yollarla bilginin paylaşılması,
4. Çocukların eğitimi ve başarısı konusunda okulla ailenin işbirliği,
5. Okulda aileye dönük eğitim ve öğrenme ortamları ve fırsatları hazırlama,
6. Okul yönetimi ve öğretmenlerin aileleri ziyaretleri,
7. Veli ve öğretmen görüşmeleri için ortak zaman ve mekanları ayırma,
8. Öğrenciler tarafından gerçekleştirilen sportif, kültürel ve sosyal etkinliklere ailelerin davet edilmesi okul aile ilişkilerini olumlu yönde geliştirebilecek adımlardandır.

Sonuç olarak, okul yöneticisi ve öğretmenler, etkili okula ulaşmadaki basamaklardan bir tanesi olan okul-aile iletişiminin önemini bilincinde olmalıdırlar. Okulun çevreyle yakın ve sağlam ilişkiler kurması, çevrenin çeşitli olanaklardan yararlanması, çevredeki işyerleriyle ve sosyal kurumlarla işbirliği yapması, çevreninde

gerektiği zaman okulun olanaklarından yararlanması çağdaş bilimsel eğitimin gereklerinden sayılmaktadır. Kısaca, okulun hayata, hayatında okula taşınması gerekir (Akcan, 2001: 8-9).

2.7.6.Etkili Okuldaki Okul Programı ve Eğitim-Öğretim Süreci:

Etkili okulun temel etkililik boyutlarından birisi de etkili bir eğitim-öğretim süreci ve ortamına sahip olmasıdır. Çünkü öğrenciye kazandırılması düşünülen beceri, bilgi ve davranış değişikliğini içeren planlanmış, programlanmış ve zamana bağlanmış bütün eğitimsel etkinlikler okulda eğitim-öğretim süreci ve ortamında gerçekleştirilir. Bir bakıma öğrencinin öğrenme düzeyi ve eğitimsel başarısı, eğitim öğretim süreci ve ortamı boyutları tarafından olumlu veya olumsuz şekilde etkilenmektedir (Baştepe, 2009: 76-77).

Genel olarak okullar, öğrencilerin öğrenmesinden sorumlu öğrenme yerleridir. Her ne kadar okullarda farklı hazır bulunuşluk düzeyine sahip öğrenciler olduğu bilinse de etkili okullarda öğrenciler arasında akademik yönden farklılaşmaların az olması beklenir. Okulun ve eğitimin amaçları okul programına, okul programı da okulun eğitim-öğretim sürecine yol gösterir. Programdan kasıt müfredat programıdır. Oysa ders dışı etkinlikler olarak bilinen sosyal, sportif, kültürel faaliyetler de okul programını kapsamaktadır (Şişman, 2002: 167).

Başaran'a (1991: 16) göre eğitim-öğretim süreci ise girdi olarak kabul edilen eğitilmemiş çocuğun çıktı olarak kabul edilen eğitilmiş gençlere dönüşüncüye kadar yaşamış olduğu davranış değişikliklerini kapsamaktadır. Etkili bir okulun akademik programının hazırlanmasında sadece akademik kadro değil toplumun, ailelerin, öğrencilerin ve öğretmenlerin katkısının olması gerekmektedir. Etkili okullarda uygulanan program, zenginleştirilmiş öğrenme yaşantıları içermektedir. Öğrencinin öğrenmesi gerçek yaşantı koşullarına dönüştükçe beklenen nitelikte bir öğrenme gerçekleşir (Şişman, 2002: 167).

Etkili okullarda bütün öğrencilere akademik ve toplumsal yaşam için gerekli becerilerin kazandırılması beklenir. Öğrencilerin sınavlardan yüksek başarı elde etmesi o okulun etkili olduğu izlemine vermez. Etkili okullar akademik başarının yanı sıra eleştirel bakış açısına sahip bir birey olma ve iyi bir vatandaş gibi özellikleri de öğrencilerine kazandırır. Programın içeriği iyi bir şekilde planlanır ve öğretmenler

tarafından yönetilen sınıf içi süreçlerde de öğrencilere öğrenme fırsatları sunulur. Okul ve sınıf içinde zamanın büyük bir kısmı öğrenme etkinliklerine ayrılır (Şişman, 2002: 167-168).

Etkili okuldaki eğitim süreçleri ve programında; programın etkililik derecesi, hangi öğrenme yaşantısı veya öğrencide davranış değişikliği meydana getirmek için hangi eğitim durumları içinde bulunmaları gerektiği, eğitimin hedeflerinin neler olduğu, öğrencilere hangi davranışların kazandırılacağı, öğrencide beklenen davranış değişikliği meydana getirip-getirmediğine yönelik ölçme ve değerlendirme araçları, yalnızca öğrencilere değil öğretmenlere de rehberlik yapılması gerekliliği, öğretimin etkililiğine istenen seviyede ulaşılmadığında düzeltici önlemler olarak neler yapılacağı gibi eğitim programının detayları önceden belirlenmiş olmalıdır (Tarhan, 2007: 31).

Etkili okulun eğitim-öğretim süreci boyutunun temel nitelikleri (Baştepe, 2009: 81-82) şöyle sıralanabilir;

1. Öğrencileri başarıya yönelten bir ölçme-değerlendirme ve ödüllendirme sistemi olmalı ve her öğrencinin ilgi, beceri ve gereksinimleri doğrultusunda kendisini geliştirmesine olanak sağlanmalıdır.
2. Eğitim-öğretim sürecini geliştirme yönetici ve öğretmenlerin en önemli eğitimsel görevlerinden biri olmalı ve eğitim-öğretim sürecinde öğrencilerin sadece zihinsel ve eğitimsel değil, aynı zamanda sosyal, eğitsel ve bedensel gelişimlerini sağlayıcı etkinliklere de yer verilmelidir.
3. Eğitim-öğretim sürecinde ve öğretim ortamlarında, nitelikli eğitim-öğretimin gereği olan demokratik bir yönetime sahip olmalıdır.
4. Eğitim-öğretim ortamları etkili öğretme ve öğrenmeyi gerçekleştirecek nitelikte olmalı ve eğitim teknolojisiyle donatılmalıdır.
5. Eğitim-öğretim sürecinde ve öğretim ortamlarında etkili öğretme ve öğrenmenin gerektirdiği bir çalışma disiplini olmalı ve öğrenme süreçleri öğrencilerin öğrenme kapasitelerine göre planlanmalıdır(Başstepe, 2009: 81-82).
- 6.

2.8.İlgili Araştırmalar:

Bu bölümde etkili okul konusu ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara değinilmiştir. Dünyada 1960'larda etkili okul araştırmaları başlamışken, ülkemizde bu araştırmalar 1990'larda ancak başlayabilmiştir. Ülkemizde etkili okul konusunda direkt ilgili araştırmalar Balcı (1993), Şişman (1996), Çelikten(2001), Baştepe(2002), Oral(2005), Yılmaz(2006), Yelok(2006), Kaplan(2008), Tarhan(2008), Okut(2009) ve Kuşaksız(2010) tarafından yapılmıştır. Bunun yanında okul yöneticisi, öğretmen, öğrenci, okul programı ve eğitim-öğretim süreci, okul kültürü ve ortamı ile okul çevresi ve veliler boyutlarını ele alan çeşitli araştırmalar yapılmıştır (Yılmaz, 2006: 49).

2.8.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar:

Balcı (1993), Türkiye'deki ilköğretim okullarının etkili okulun özelliklerine ne derecede sahip olduklarını saptamayı amaçlayan araştırmasının örneklemini İlköğretim Müfettişliği Formasyonu Kursu'na katılan ilköğretim okulu öğretmenleri, oluşturmaktadır. Öğretmen görüşlerine göre okul yöneticileri, öğretim liderleri olmalıdır. Öğretmenler, tüm öğrencilerin öğrenebileceğine inanma, onların bir konuyu öğrenmelerine çok zaman ayırma, ev ödevi verme gibi konularda düşük düzeyde görüş bildirmişlerdir. Araştırmacı bu durumu eğitim öğretimin kalabalık sınıflarda yapılmasına bağlamıştır. Okul çevresi-veli boyutu en düşük düzeyde gerçekleşen boyuttur. Okulların eğitim araç gereçlerinin yetersizliği ve velilerin katılımının sağlanamaması da öne çıkan nedenler olarak öne çıkmıştır.

Şişman'ın (1996) Eskişehir İli merkez ilçelerinde etkili okul yönetimi ile ilgili araştırmasında, öğretmen görüşleri doğrultusunda ilköğretim okullarını etkili okul özellikleri yönünden incelemiş ve ilköğretim okullarının etkili okul özelliklerine ne ölçüde sahip olduklarını belirlemeye çalışmıştır. Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır: Öğretmenlerin algılarına göre, Eskişehir il içindeki ilkokullar; okul yöneticisi, öğretmenler, öğrenciler, okul programı ve eğitim-öğretim süreci, okul kültürü ve ortamı, okul çevresi ve veliler boyutlarında yer alan etkili okul özelliklerine ne ölçüde sahip oldukları araştırılmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre; ilköğretim okullarının en etkili boyutunun yönetici boyutu olduğu, bu boyutu sırası ile okul kültürü-ortamı, öğretmen, okul programı ve

eğitim ğretim süreci, okul çevresi-veliler boyutları takip ettiği görülmüştür. Okul ortamı ve eğitim ğretim boyutunda, ilköğretim okullarının yavaş öğrenen öğrencilere gerekli zamanın ayrılması noktasında en az etkili oldukları saptanmıştır. Okul evresi ve veliler boyutunda, velilerin en çok ğrenci hakkında yönetici ve öğretmenlerle rahatça görüşebilme düzeyleri gerçekleşmiştir. Fakat bu boyutta, velilerin okulun kendilerinden neler beklediği konusunda yeterli algıya sahip olmadıkları görülmüştür. En az etkin bulunan boyut ğrenci boyutudur. Öğrenci boyutunda, öğrencilerin işbirliği içerisinde öğrenme anlayışına sahip olma algılarının en düşük düzeyde gerçekleştiği görülmüştür.

Balcı (1993) ve şişman (1996) tarafından yapılan araştırmalarda en az etkili boyutun veli ve ğrenci boyutları olduğu en etkili boyutun ise okul yöneticisi boyutu olduğu ortaya çıkmıştır. elikten (2001) tarafından "Etkili Okullarda Karar Süreci" adlı araştırma yapılmıştır. Etkili okul kavramını açıklığa kavuşturmak, bu konuda ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan yayınların bir sentezini yapmak, elde edilen sentez doğrultusunda Kayseri İlinde "etkili" olarak kabul edilen on altı genel lisede yöneticilerin karar sürecine katılımı nasıl sağladığını araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmaya Kayseri'nin Melikgazi ve Kocasinan Merkez ilçelerinde bulunan ve "etkili okul" olarak saptanan 1999-2000 ğretim Dönemi'nde niversiteye ğrenci yerleştirme ölçüt olarak alınmıştır. On altı lise örnekleme olarak alınmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar literatur taramasının yanında büyük ölçüde görüşme yoluyla elde edilmiştir.

Araştırma sonuçları şöyledir: Etkili okul hiçbir çaba harcamadan, kendiliğinden ve rastgele ortaya çıkan bir kurum değildir. Söz konusu okul türü özellikle bilinçli olarak yapılan etkinliklerin sonucudur ve bu etkinliklerin baş mimarı da okul yöneticisidir. Bu bağlamda okul müdürüne düşen görevler, okulun amaç ve görevlerini açık bir şekilde tanımlamak, okulda sağlıklı bir atmosfer yaratmak ve bu ortamın ğrenci başarısını olumlu yönde etkilemek için kullanmaktır. Yönetici için belli bir konuda karar vermek yeterli değildir, aynı zamanda verilen kararı yerine getirmesi gerekir. Kararlar uygulamaya konulmadığı müddetçe iyi niyetten ileri geçemez (elikten, 2001: 263-274).

Baştepe (2002) tarafından etkili okul ile ilgili yapılan araştırma, Malatya ilindeki normal ve taşımalı eğitim yapan ilköğretim okullarında yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda; bütün boyutlarda normal eğitim yapan ilköğretim okullarının okul

etkililiğinin, taşımali eğitim yapan ilköğretim okullarından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Yine normal eğitim yapan ilköğretim okullarında öğrenim gören sekizinci sınıf öğrencilerinin belirtilen yedi boyuta ilişkin algılarının, taşımali eğitim yapan ilköğretim okullarında öğrenim gören sekizinci sınıf öğrencilerinin algılarından daha yüksek olduğu ve en etkili boyutun "yönetici" boyutu olduğu ortaya çıkmıştır.

Oral (2005), "İlköğretim Okullarının Etkili Okul Kavramı Açısından Değerlendirilmesi" isimli araştırmasını Batman il merkezindeki 35'i resmi 3'ü özel ilköğretim okulunda gerçekleştirmiştir. Verilerin analizi sonucunda şu sonuçlar elde edilmiştir; mezuniyet ve mesleki kıdem değişkenlerine göre, ilköğretimde yönetici ve öğretmen algıları arasında "okul ortamı", "öğrenciler" ve "veliler" boyutlarında anlamlı fark saptanmıştır. Ayrıca yönetici ve öğretmen algıları karşılaştırıldığında "okul müdürü", "okul ortamı" ve öğrenciler" boyutlarında anlamlı fark tespit edilmiş, ilköğretimdeki yönetici ve öğretmen algılarına göre, ilköğretim okullarının etkililiği genel olarak orta düzeyde çıkmıştır.

Yılmaz (2006), "İlköğretim Okullarının Etkili Okul özelliklerine Sahip Olma Düzeyleri (Düzce İli Örneği)" isimli çalışmasında Düzce ilindeki ilköğretim okullarının etkili okul özelliklerine sahip olma düzeylerini araştırmıştır. Çalışmanın örneklemini Düzce il merkezindeki 28 ilköğretim okulundaki 48 okul müdürü ve müdür yardımcısı ile 589 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre; yönetici ve öğretmenlerin, Düzce ili ilköğretim okullarının etkililiğine ilişkin görüşlerinin etkili okulun tüm boyutlarında farklılaştığı ve yönetici görüşlerinin öğretmenlerin görüşlerinden daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca en az etkili bulunan boyutlar öğrenci ile okul çevresi ve veli boyutları, en etkili boyut ise yönetici boyutu olmuştur.

Yelok (2006), "Genel liselerde görevli öğretmenlerin etkili okula ilişkin görüşleri" konulu araştırmasında, Ankara İli merkez ilçelerinde 36 genel lisede görevli 563 öğretmenin görüşlerine yer vermiştir. Araştırma sonucunda şu bulgulara yer vermiştir:

Araştırmaya katılan öğretmenlerin algılarına göre, okul yöneticisi yönetsel işleri birinci planda tutmakta, buna karşın öğretim işlerini dolayısı ile öğretim liderliğini ikinci plana atmaktadır. Öğretmenler eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili sorumluluklarını yerine getirmektedir. Fakat öğretmenler, öğrencileri ve kendilerini geliştirmek için ek zaman ayırmamaktadırlar.

Kaplan (2008) tarafından yapılan "Anadolu Liselerinin Etkili Okul Olma Özelliklerini Karşılama Düzeyleri" adlı çalışmada Anadolu Liselerinde görev yapan okul yöneticisi ve öğretmenlerin görüşlerine göre bu okulların etkili okul özelliklerini karşılama düzeyini saptamak istemiştir. Araştırmanın evrenini 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Ankara ilindeki Anadolu Liselerinde görev yapmakta olan öğretmenler ile okul yöneticileri oluşturmuştur. Söz konusu okullarda görev yapan 300 öğretmen ve okul yöneticisini tesadüfî olarak seçmiştir. Katılımcıların görüşleri arasında fark olup olmadığı t-testi ve tek yönlü varyans analizi ile kontrol etmiştir (Kaplan, 2008: 44-45).

Kuşaksız (2010) tarafından yapılan "Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim Okullarının Etkili Okul Düzeylerine Sahip Olma Düzeyleri (Üsküdar İlçesi Örneği)" adlı çalışmada öğretmenlerin görüşlerine göre ilköğretim okullarının etkili okul özelliklerine sahip olma düzeyleri araştırılmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini; 2008-2009 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Üsküdar ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenler oluşturmuştur. Araştırmaya 484 öğretmen katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Şişman (1996) tarafından geliştirilen "Etkili Okul Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasında, iki grubun karşılaştırılması durumunda t-testi, grup sayısının üç ya da daha fazla olduğu durumlarda tek yönlü varyans (one-way ANOVA) analizinden yararlanılmıştır (Kuşaksız, 2010: 55-61).

2.8.2.Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar:

Lezotte'nin (2001) aktarmalarına göre, Brookover, Edmonds ve Lezotte (1982), farklı sosyoekonomik statü veya aile geçmişine bakılmaksızın tüm öğrencilerinin başarıya ulaştığı okullarda yaptıkları araştırmada şu sonuçlara varmışlardır:

1. Program değerlendirmede öğrenci başarısının esas alınması
2. Öğretme ve öğrenmeyi kolaylaştıran düzenli ve güvenli çevre;
3. Eğitim kalitesi için önem taşıyan okul müdürü liderliği;
4. Öğretmenlerin öğrencilerden başarı beklentisi içinde olması ve bunun ifade edilmesi;
5. Her kes tarafından bilinen eğitimsel odak.

Michael A. Zigarelli tarafından yapılan araştırmada (1996), etkili okulun aşağıda özetlenen altı özelliği belirlenmiştir (ubuku ve Girmen, 2006):

1. Okul yöneticisinin pozitif ilişkileri: Okul yöneticisinin ğretmen ve öğrencilerle tesis etmiş olduğu olumlu ilişkiler ğretmen ve öğrencilerin performanslarını artırmaktadır.

2. Güçlü okul kültürü: Olumlu bir iklime ve güçlü okul kültürüne sahip okulların daha başarılı okullar olduğu grlmektedir.

3. Okul yöneticisinin liderlik özelliği: Okul yöneticilerinin liderlik özellikleri üzerinde durularak sınıfta aktif bulunmalarının daha iyi okullar yaratabileceği belirtilmiştir.

4. Öğretmenin katılımı ve memnuniyeti: Etkili okullarda öğretmenler alınan kararlara katılmaktadır.

5. Ailenin katılımı: Ailelerin gönüllü katılımı ğrenci başarisını olumlu yönde etkilemektedir.

6. Nitelikli ğretmen: Nitelikli ğretmen özellikleri, eğitim yaşantısı, hizmet içi çalışmaları, tecrübesi, ifade yeteneği, derse hazırlanması, derste zamanın etkin kullanılması ve uygulamış olduğu ğretim stratejileri olarak tanımlanmaktadır.

Sammons, Hillman ve Mortimore'un 1995 yılında yaptıkları araştırmada ise araştırmacılar OFSTED tarafından gvlelendirilerek İngiltere, Kuzey Amerika ve Hollanda'daki etkili okul çalışmalarını incelemeleri istenmiştir. Adı geçen ülkeler arasında eğitim sistemindeki uygulamalarda farklılıklar olmakla birlikte buralardaki etkili okullarda ortak olan özellikleri belirlemek üzere çalışmalar yapmışlardır. Bunun sonucunda;

1. Olumlu teşvik,
2. Kararlı ğretim,
3. Profesyonel liderlik,
4. Ev-okul ortaklığı,,
5. Yüksek beklentiler,
6. Paylaşılmış vizyon ve hedefler,

7. Öğrenen çevre, öğretme ve öğrenmeye yoğunlaşma,
8. Öğrenen örgüt,
9. Öğrenci hak ve sorumlulukları,
10. Gelişimin izlenmesi olmak üzere 11 ortak özellik belirlenmiştir.

Klophf ve diğerleri (1982), etkili okul yöneticilerinin özellik ve yeterliklerini tespit etmeye yönelik araştırmalar yapmışlardır. Etkili okul yöneticilerinin özelliklerini; çalışanlarla açık ve dürüst bir şekilde iletişim içerisinde olma, çalışanların performansını artırmaya yönelik ikna yeteneği, çalışanlara eşitlik ilkesi doğrultusunda ilgi gösterme ve ilgi alanlarına eğilme, farklı fikir, bilgi ve kültürleri bütünleştirebilme ve girişimcilik olarak saptamışlardır. Etkili okul yöneticisinin yeterliklerini ise, etkili öğretim ortamının yaratılması, öğrenme ihtiyaçlarının saptanması, öğretim programlarının geliştirilmesi, çalışanların yeterliliklerinin geliştirilmesi ve kaynakların etkili yönetimi olarak belirlemişlerdir. Blumberg ve Greenfield (1980), etkili okul ile ilgili 8 müdürle yapmış oldukları araştırmalarında yönetici etkililiğini üç madde de toplamışlardır.

1. Önsezi,
2. Kişisel girişkenlik
3. Beceriklilik.

Etkili okul müdürlerinin özgün bir bakış açısına ve gelişmiş bir kişiliğe sahip olduklarını saptamışlardır. Bu okul müdürlerinin tespit edilen bazı özellikleri şunlardır: görevlerini gerçekleştirirken becerikli olmaları, okulu daha iyi bir düzeye getirmek gibi düşünsel hedeflerinin olması, çalışkan olmaları, hızlı karar verebilmeleridir (Karallı, 2003: 30).

Rutter ve Diğerleri'nin (1979) Birleşik Krallık'da ortaokullarda yaptıkları araştırma sonuçları 1979 yılında Amerika'da On beş bin Saat adı altında yayınlanmıştır. Bu araştırma sonuçları Edmonds ve arkadaşları tarafından 1982'de yapılmış olan Etkili Okul araştırmaları ile benzerlikler taşımaktadır. Lezotte'nin (2001) aktarmalarına göre Rutter ve diğerleri tarafından yapılan araştırma sonuçları şöyledir:

1. Tüm öğrencilerin öğrenebileceğini sağlayan yeterince değişkeni okul kontrol edebilir,

2. Tüm çocuklar öğrenebilir ve okula bu hevesle gelebilir,
3. Ölçülen öğrenci başarısı için okul sorumlu tutulabilir
4. Herkes için öğrenme misyonunu gerçekleştirmek için gerekli değişiklikleri planlayıp uygulayacak olan kişiler o okuldaki iç ve dış paydaşlardır.

1960'larda başlayan ve günümüze kadar devam eden "Etkili Okul" araştırmaları eğitimsel araştırmalar içerisinde en çok gelişme gösteren araştırma alanlarından birisi olmuştur. Sadece "etkili okul" başlığı altında değil, nitelikli okul, okul gelişimi vb. isimlerle de çalışmalar yapılmıştır. Eğitimin, toplumların kültürel, ekonomik ve siyasal gelişmelerindeki rolü ve öneminin anlaşılması, ülkeleri eğitimi ve dolayısıyla okulu geliştirmeye yönlendirmiştir. Eğitimsel reformların kaynağında da okulu geliştirme amacı bulunmaktadır. Dolayısıyla son yıllarda okulların geliştirilmesi ve onları daha etkili kılmaya yönelik çalışma ve araştırmalara giderek artan ilgi vardır. Eğitimin tüm evrelerinde gelişim hareketlerine önem verilmiştir.

3.YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma yöntemi, evren, örneklem, veri toplama aracının geliştirilmesi, uygulanması ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Yöntemi

Bu araştırma tarama modelinde yapılmıştır. Genel tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 1995: 79). Bu çalışmada Anadolu Liselerinin etkililiği bu okullarda görevli yönetici ve öğretmen algılarına göre belirlenmeye çalışıldığı için tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. Evren Ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Batman il merkezindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel Anadolu Liselerinde görevli 47 yönetici ve 390 öğretmen oluşturmuştur.

Batman Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Şubesi'nden alınan bilgilere göre 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Batman il merkezindeki Anadolu Liselerinin sayısı 18'dir. Bu okulların 15'si resmi, 3'ü özel Anadolu Lisesi'dir.

Batman il merkezinde bulunan;

- Resmi Anadolu Liselerinde 52 Yönetici ve 663 Öğretmen
- Özel Anadolu Liseleri'nde 5 Yönetici ve 41 Öğretmen görev yapmaktadır. Böylece araştırmanın evrenini 46'sı Özel Anadolu Lisesi'nde olmak üzere toplam 761 yönetici ve öğretmen oluşturmuştur.

Ölçek, örnekleme dahil edilen tüm yönetici ve öğretmenlere uygulanmış ve 760 katılımcıdan 417'si ölçeği cevaplamıştır.

Bu Anadolu Liseleri'nde görevli toplam 57 yönetici ve 704 öğretmene veri toplama aracı uygulanmış, 47 yönetici ve 554 öğretmenden yanıt alınmıştır. Uygulanan veri toplama araçlarından 437'nin yönergeye uygun olarak doldurulduğu görülmüştür.

Araştırmanın evren ve örnekleme Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

	Evren			Örneklem		
	Okul Sayısı	Yönetici Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okul Sayısı	Yönetici Sayısı	Öğretmen Sayısı
Resmi	15	52	663	15	42	354
Özel	3	5	41	3	5	36
Toplam	18	57	704	18	47	390

Kaynak: Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Şubesi

3.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Uygulanması:

Araştırmadaki kuramsal bilgiler, ilgili literatur taranarak elde edilmiş ve bu bilgiler ışığında veri toplama aracı oluşturulmuştur. Araştırmanın uygulamaya dayalı verilerinin toplanmasında ölçek formu kullanılmıştır. Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde Oral (2005)'in hazırlamış olduğu etkili okul ölçek formundan faydalanılmıştır.

Araştırmadaki veriler, etkili okul hakkındaki yönetici ve öğretmenlerin görüşleri, 69 maddelik veri toplama aracıyla elde edilmiştir. 5 boyutta ve 63 ifadeden oluşan ölçme aracındaki maddeler 5'li Likert tipi ölçeğe göre düzenlenmiştir. Ölçek, "Hiç Katılmıyorum", "Az Katılıyorum", "Orta Derecede Katılıyorum", "Çoğunlukla Katılıyorum", "Tamamen Katılıyorum" biçiminde derecelendirilmiş en az kabul edilen seçenekten en çok kabul edilen seçeneğe doğru 1, 2, 3, 4, 5 biçiminde puanlandırılmıştır.

<u>Verilen Ağırlık</u>	<u>Seçenek</u>	<u>Sınırı</u>
1	Hiç Katılmıyorum	1.00-1.79
2	Az Katılıyorum	1.80-2.59
3	Orta Derecede Katılıyorum	2.60-3.39
4	Çoğunlukla Katılıyorum	3.40-4.19
5	Tamamen Katılıyorum	4.20-5.00

Veri toplama aracı iki bölümden oluşmuştur. Veri toplama aracının I. bölümünde yönetici ve öğretmenlere ilişkin kişisel bilgilere ait 6 madde bulunmaktadır. II. bölümde, yönetici ve öğretmenlerin etkili okulun özelliklerine ilişkin algılarını ölçmeye yönelik ifadeler yer almıştır. Beş boyutta incelenen yönetici ve öğretmen algıları için, her boyutta bulunan soruların numaraları ve her boyutun Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Yönetici ve Öğretmen Algılarıyla İlgili Boyutlar

Boyutlar	Ölçek Soru Numarası	Cronbach Alpha Katsayıları
Okul Müdürü	1-10	0.93
Öğretmenler	11-31	0.92
Okul Ortamı (Kültürü)	32-57	0.91
Öğrenciler	52-57	0.94
Veliler ve Okul Çevresi	58-63	0.92

Bütün olarak ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ortalaması 0.92 olarak hesaplanmıştır.

Veri toplamak amacıyla geliştirilmiş olan ölçeğin uygulanabilmesi için uygulama izni alındıktan sonra 2013-2014 eğitim-öğretimin II. döneminde 03.02.2014 - 31.03.2014 tarihleri arasında evrendeki okullara gidilerek araştırmacı tarafından bizzat uygulanmıştır. Uygulamaya başlamadan önce yanıtlama oranının yüksek olmasını sağlamak amacıyla, okul müdürü, müdür yardımcıları ve öğretmenlere açıklama yapılmış, araştırmanın konusu ve amacı hakkında bilgi verilmiştir. Valilikten alınan araştırmanın uygulanması için olur yazısının fotokopisi yöneticilere verilmek suretiyle okul müdürleri ve yardımcılarında yardım istenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi:

Veri toplama araçları üzerinde istatistiksel değerlendirmeler yapılmadan önce veri toplama aracının yönetici ve öğretmenler tarafından yönergeye uygun olarak cevaplandırılıp cevaplandırılmadığını belirlemek amacı ile tek tek gözden geçirilmiş, yönergeye uygun doldurulmayan veya eksik yanıtlanan veri toplama araçları değerlendirmeye alınmamıştır. Geçerli veri toplama araçları daha önce hazırlanan formlara kodlanmış ve bilgisayar ortamında ve SPSS 15.0 for Windows istatistik programı kullanılarak çözümlenmiştir.

Verilerin analizi ve yorumunda iki grubun karşılaştırılması durumunda Mann-Whitney U testi, grup sayısının üç ya da daha fazla olduğu durumlarda Kruskal-Wallis testinden yararlanılmıştır. Varyans analizinde bulunan "F" değerlerinin anlamlı çıkması durumunda, farkın kaynağını bulmak için en küçük önemli farklar tekniği Scheffe testinden faydalanılmıştır. Gruplar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını tabloda bulunan "t" ve "F" değeri ile hesaplanan "t" ve "F" değerleri karşılaştırılarak verilmiştir. Grupların karşılaştırılmasında anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$ olarak alınmıştır. Ortalamaların yorumlanmasında ölçeğin seçenekleri, bunların sınırları ve verilen ağırlıklar aşağıda verilmiştir:

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümü için toplanan verilerin, yöntem bölümünde açıklanan tekniklerle çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır.

4.1. Yönetici ve Öğretmenlerin Demografik Özellikleriyle İlgili Bulgular

Bu başlık altında, araştırma kapsamına alınan yönetici ve öğretmenlerin mezuniyet durumu, kıdem, okuldaki konum, okul türü ve cinsiyet değişkenlerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

4.1.1. Yönetici ve Öğretmenlerin Mezun Olduğu Yükseköğretim Kurumuna Göre Dağılımları

Tablo 3'te yönetici ve öğretmenlerin mezuniyet durumları sunulmuştur.

Tablo 3. Yönetici ve Öğretmenlerin Mezun Olduğu Yükseköğretim Kurumuna Göre Dağılımları

	N	%
Eğitim Enstitüsü	12	2.7
Eğitim Yüksekokulu	20	4.57
Eğitim Fakültesi	277	63.4
Fen Edebiyat	128	29.3
Toplam	437	100,0

Tablo 3'teki değerler incelendiğinde, yöneticiler ve öğretmenlerde Eğitim Fakültesi mezunları %63,4 ile birinci sırayı almaktadır. İkinci sırayı %29,3 ile Fen Edebiyat Fakültesi mezunlar, üçüncü sırayı %4.57 ile Eğitim Yüksekokulu ve dördüncü sırayı %2.7 ile Eğitim Enstitüsü mezunları almaktadır.

4.1.2. Yönetici ve Öğretmenlerin Kıdem Değişkenine Göre Kıdem Dağılımları

Yönetici ve öğretmenlerin mesleki kıdeme göre dağılımları Tablo 4'de yer almaktadır.

Tablo 4. Yönetici ve Öğretmenlerin Kıdem Değişkenine Göre Kıdem Dağılımları

Kıdem Süreleri	N	%
1-5 yıl	169	38,7
6-10 yıl	115	26,3
11-15 yıl	95	21,7
16 yıl ve üstü	58	13,3
Toplam	437	100,0

Tablo 4'te görüldüğü gibi, %38.7 ile 1-5 yıllık kıdemde olanlar ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada %26.3 ile 6-10 yıl kıdemliler, üçüncü %21.7 ile 11-15 yıl kıdemliler ve son sırada %13.3 ile 16 yıl ve üstü kıdemliler yer almaktadır. Bu veriler Batman İli Anadolu Liselerinde çalışan öğretmenlerin çoğunluğunun mesleki kıdemi düşük öğretmenlerden oluştuğunu göstermektedir. Tablo 4'e göre öğretmenlerin %35'i 10 yıl ve üzeri kıdeme sahiptirler.

4.1.3. Yöneticilerin Okuldaki Konumlarına Göre Dağılımları

Yönetici ve öğretmenlerin görev yerlerine ilişkin sayısal veriler Tablo 5'da şu dağılımda ifadesini bulmuştur.

Tablo 5. Okuldaki Konumlarına Göre Yöneticilerin Dağılımları

	N	%
Müdür	16	3,7
Müdür Yard.	31	7,1
Öğretmen	390	89,2
Toplam	437	100,0

Tablo 5'te görüldüğü gibi, % 89.2 ile öğretmenler ilk sırada yer almaktadır. % 7.1 ile Müdür Yardımcıları ve % 3.7 ile okul müdürlerinden oluşmaktadır.

4.1.4.Yönetici ve Öğretmenlerin Okul Türüne Göre Dağılımları

Yönetici ve öğretmenlerin okul türüne göre dağılımları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Okul Türüne Göre Yönetici ve Öğretmenlerin Dağılımı

	N	%
Resmi	392	89,7
Özel	45	10,3
Toplam	437	100,0

Tablo 6'ya göre öğretmen ve yöneticilerin % 89.7'sinin resmi okullarda, %10.3'nün de özel okullarda görev yaptığı görülmektedir.

4.1.5.Yönetici ve Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyete göre yönetici ve öğretmenlerin dağılımları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Cinsiyete Göre Yönetici ve Öğretmen Dağılımı

	N	%
Erkek	279	63,8
Kadın	158	36,2
Toplam	437	100,0

Tablo 7’de görüldüğü üzere erkek yönetici ve öğretmen oranı %63.8 iken, kadın yönetici ve öğretmen oranı %36.2 olarak yansımıştır.

4.2. ALT PROBLEMLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

4.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Birinci alt problem Anadolu Liselerindeki yönetici ve öğretmenlerin etkili okul konusundaki algılarına göre, Anadolu Liseleri "*okul müdürü, öğretmenler, okul kültürü, öğrenciler ve veliler*" boyutlarında ne düzeyde etkilidirler? biçiminde ifade edilmiştir Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 8’de verilerek, verilere ilişkin yorumlar tablonun altında yapılmıştır.

Tablo 8. Yönetici ve Öğretmen Algılarına Göre Etkili okula ilişkin Algı Düzeylerine İlişkin Genel Tablo

	N	\bar{X}	SS
Müdür boyutu	437	3,55	0,86
Öğretmen boyutu	437	3,39	0,68
Okul ortamı boyutu	437	3,32	0,74
Öğrenci boyutu	437	2,81	0,89
Veliler Ortamı	437	2,63	0,96
Ortalama		3,14	0,83

Tablo 8’de görüldüğü üzere, yönetici ve öğretmenlerin genel algılarının “okul müdürü” boyutunda *çoğunlukla katılıyor*, “öğretmen” ve “okul ortamı”, “öğrenciler” ve “veliler” boyutlarında *orta derecede katılıyorum* düzeyinde algıladıkları görülmüştür.

Tablo 8’deki verilere göre tüm katılımcıların görüşleri etkili okulda, etkili yönetici açısından 3.55, etkili öğretmen açısından 3.39, okul ortamı boyutu açısından 3.32, öğrenci boyutu açısından 2.81 ve veliler ortamı açısından 2.63’tir

Bu verilere göre katılımcıların, okul yöneticilerinin etkili yöneticilik özellikleri açısından yeterli olduklarını düşündükleri yorumlanabilir. Buna karşılık katılımcıların veliler ortamı özellikleri açısından yeterli olmadıklarını düşündükleri söylenebilir. Bu konu ile ilgili yapılan ve aşağıda verilen bazı araştırmalar bu sonucu destekler mahiyettedir:

Yılmaz (2006), "İlköğretim Okullarının Etkili Okul özelliklerine Sahip Olma Düzeyleri (Düzce İli Örneği)" isimli çalışmada Düzce ilindeki ilköğretim okullarının etkili okul özelliklerine sahip olma düzeylerini araştırmıştır. Çalışmanın örneklemini Düzce il merkezindeki 28 ilköğretim okulundaki 48 okul müdürü ve müdür yardımcısı ile 589 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre; yönetici ve öğretmenlerin, Düzce ili ilköğretim okullarının etkililiğine ilişkin görüşlerinin etkili okulun tüm boyutlarında farklılaştığı ve yönetici görüşlerinin öğretmenlerin görüşlerinden daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca en az etkili bulunan boyutlar öğrenci ile okul çevresi ve veli boyutları, en etkili boyut ise yönetici boyutu olmuştur.

Kuşaksız (2010) tarafından yapılan "Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim Okullarının Etkili Okul Düzeylerine Sahip Olma Düzeyleri (Üsküdar İlçesi Örneği)" adlı çalışmada öğretmenlerin görüşlerine göre ilköğretim okullarının etkili okul özelliklerine sahip olma düzeyleri araştırılmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini; 2008-2009 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Üsküdar ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenler oluşturmuştur. Araştırmaya 484 öğretmen katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Şişman (1996) tarafından geliştirilen "Etkili Okul Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasında, iki grubun karşılaştırılması durumunda t-testi, grup sayısının üç ya da daha fazla olduğu durumlarda tek yönlü varyans (one-way ANOVA) analizinden yararlanılmıştır (Kuşaksız, 2010: 55-61).

4.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

a). Yönetici ve Öğretmenlerin Mezuniyet Durumuna Göre Algıları

Tablo 9'da görüldüğü üzere, Anadolu Liselerindeki yönetici ve öğretmenlerin etkili okul konusundaki algıları "okul müdürü", "öğretmen", "okul ortamı", "öğrenciler" ve "veliler" boyutlarında mezuniyet değişkenine göre anlamlı fark var mıdır? Sorusuna ait veriler Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Yönetici ve Öğretmenlerin Mezuniyet Durumlarına Göre Etkili Okula İlişkin Algıları Ortalama ve Standart Sapmalar

		N	\bar{X}	SS
Müdür boyutu	Eğitim Enstitüsü	12	3,62	0,78
	Eğitim Yüksekokulu	20	3,47	0,64
	Eğitim Fakültesi	277	3,52	0,99
	Fen Edebiyat	128	3,48	0,78
	Toplam	437	3,55	0,86
Öğretmen boyutu	Eğitim Enstitüsü	12	3,34	0,98
	Eğitim Yüksekokulu	20	3,19	0,52
	Eğitim Fakültesi	277	3,38	0,72
	Fen Edebiyat	128	3,39	0,68
	Toplam	437	3,39	0,68
Okul ortamı boyutu	Eğitim Enstitüsü	12	3,76	0,49
	Eğitim Yüksekokulu	20	3,24	0,59
	Eğitim Fakültesi	277	3,40	0,80
	Fen Edebiyat	128	3,20	0,71
	Toplam	437	3,32	0,74
Öğrenci boyutu	Eğitim Enstitüsü	12	3,86	0,44
	Eğitim Yüksekokulu	20	2,72	0,73
	Eğitim Fakültesi	277	2,95	0,91
	Fen Edebiyat	128	2,68	0,91
	Toplam	437	2,81	0,89
Veliler boyutu	Eğitim Enstitüsü	12	3,61	0,93
	Eğitim Yüksekokulu	20	2,74	0,68
	Eğitim Fakültesi	277	2,79	0,98
	Fen Edebiyat	128	2,53	0,93
	Toplam	437	2,63	0,96

Tablo 9'da yönetici ve öğretmenlerin mezuniyet değişkenine göre, okul müdürü boyutu 3.47 ile 3.62, öğretmenler boyutu 3.19 ile 3.39, okul ortamı boyutu 3.20 ile 3.76, öğrenciler boyutu 2.68 ile 3.86 ve veliler boyutu 2.53 ile 3.61 arasında değişmektedir.

Tablo 9'daki puan ortalamaları arasında gözlenen bu farkın anlamlı olup olmadığı varyans (one-way) analizinden yararlanılarak saptanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Yönetici ve Öğretmenlerin Mezuniyet Durumuna Göre Etkili Okula İlişkin Algılarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci boyutu	Gruplar arası	21,93	5	4,39	5,82	P \leq 0,05
	Grup içi	325,01	431	0,75		
	Toplam	346,94	436			
Veliler boyutu	Gruplar arası	21,94	5	4,38	4,99	P \leq 0,05
	Grup içi	378,41	431	0,88		
	Toplam	400,35	436			

P \leq 0,05

Tablo 11. Scheffe Testi

Eğitim Fakültesi (öğrenciler boyutu)	Yüksek Lisans	0,42*	0,11	0,08
Yüksek Lisans (veliler boyutu)	Eğitim Enstitüsü	-1,33*	0,37	0,02
	Eğitim Fakültesi	-0,42*	0,11	0,02

Tablo 10'da görüldüğü üzere, yönetici ve öğretmenlerin mezuniyete göre, "okul müdürü", "öğretmenler" ve "okul ortamı" boyutlarında anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Bununla birlikte yönetici ve öğretmenlerin mezuniyet değişkenine göre, "öğrenciler" ve "veliler" boyutlarında anlamlı fark gözlenmiştir. Bu boyutlardaki anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe testinden faydalanılmıştır. Analiz sonuçları aşağıda verilmiştir:

"Öğrenciler" ve "Veliler" boyutundaki anlamlı farkı bulmak için Scheffe testine bakılmıştır. Scheffe testine baktığımızda Eğitim Fakültesi mezunu yönetici ve öğretmenlerle Yüksek Lisans mezunu yönetici ve öğretmenler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark Eğitim Fakültesi mezunlarının lehinedir. Bir başka deyişle Yüksek lisans mezunu olanlar daha olumsuz düşünmektedirler.

Bunun nedeni olarak "Öğrenciler" ve "Veliler" boyutunda Yüksek Lisans mezunu olanlar okullarda beklentilerinin yüksek olması söylenebilir. Yüksek lisans mezunu yönetici ve öğretmenlerin akademik düzeyi arttıkça beklenti ve algıları yükselmektedir.

Scheffe testine baktığımızda Eğitim Enstitüsü mezunu yönetici ve öğretmenlerle Yüksek Lisans mezunu yönetici ve öğretmenler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark Eğitim Fakültesi mezunlarının lehinedir. Bir başka deyişle Yüksek lisans mezunu olanlar daha olumsuz düşünmektedirler. Eğitim Enstitüsü mezunu yönetici ve öğretmenlerin mevcut imkanların, zamanlarına göre daha fazla olması nedeniyle olumlu düşünmüş olabilirler.

b). Yönetici ve Öğretmenlerin Kıdeme Göre Algıları

Anadolu Liselerindeki yönetici ve öğretmenlerin etkili okul konusundaki algıları "Okul müdürü, öğretmenler, okul ortamı (kültürü), öğrenciler ve veliler ortamı boyutları kıdeme göre anlamlı farklılaşmakta mıdır? Biçimindeki alt probleme ilişkin bulgular Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. Yönetici ve Öğretmenlerin Mesleki Kıdeme Göre Etkili Okula İlişkin Algılarının Ortalama ve Standart Sapmaları

Boyut	Grup	N	\bar{X}	SS
Müdür boyutu	1-5 yıl	169	3,54	0,81
	6-10 yıl	115	3,47	0,89
	11-15 yıl	95	3,65	0,82
	16 yıl ve üstü	58	3,60	0,96
	Toplam	437	3,55	0,86
Öğretmen boyutu	1-5 yıl	169	3,41	0,67
	6-10 yıl	115	3,40	0,66
	11-15 yıl	95	3,34	0,70
	16 yıl ve üstü	58	3,39	0,74
	Toplam	437	3,39	0,68
Okul ortamı boyutu	1-5 yıl	169	3,30	0,71
	6-10 yıl	115	3,35	0,71
	11-15 yıl	95	3,28	0,76
	16 yıl ve üstü	58	3,40	0,82
	Toplam	437	3,32	0,74
Öğrenci boyutu	1-5 yıl	169	2,71	0,89
	6-10 yıl	115	2,83	0,88
	11-15 yıl	95	2,89	0,89
	16 yıl ve üstü	58	2,92	0,91
	Toplam	437	2,81	0,89
Veliler boyutu	1-5 yıl	169	2,57	0,91
	6-10 yıl	115	2,64	1,00
	11-15 yıl	95	2,65	0,91
	16 yıl ve üstü	58	2,78	1,08
	Toplam	437	2,63	0,96

Tablo 12'de görüldüğü gibi, ortalamaların *okul müdürü* boyutunda 3.46 ile 3.65, *öğretmenler* boyutunda 3.34 ile 3.41, *okul ortamı* boyutunda 3.27 ile 3.40, *öğrenciler* boyutunda 2.71 ile 2.91 ve *veliler* boyutunda 2.57 ile 2.77 arasındadır.

Tablo 12'deki puan ortalamaları arasında gözlenen bu farkın anlamlı olup olmadığı varyans (one-way) analizinden yararlanılarak sorgulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Yönetici ve Öğretmenlerin Mesleki Kıdeme Göre Etkili Okula İlişkin Algılarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.	P
Müdür boyutu	Gruplar arası	1,92	3	0,64	0,87	0,46	P>.05
	Grup içi	318,91	433	0,74			
	Toplam	320,83	436				
Öğretmen boyutu	Gruplar arası	0,31	3	0,11	0,22	0,88	P>.05
	Grup içi	203,07	433	0,47			
	Toplam	203,39	436				
Okul ortamı boyutu	Gruplar arası	0,737	3	0,25	0,45	0,72	P>.05
	Grup içi	236,14	433	0,54			
	Toplam	236,88	436				
Öğrenci boyutu	Gruplar arası	2,85	3	0,95	1,19	0,31	P>.05
	Grup içi	344,09	433	0,79			
	Toplam	346,94	436				
Veliler boyutu	Gruplar arası	1,94	3	0,65	0,70	0,55	P>.05
	Grup içi	398,40	433	0,92			
	Toplam	400,35	436				

$P \leq 0.05$

Kıdeme göre yönetici ve öğretmenlerin algıları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum kıdem bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde etkisi olmadığını göstermektedir.

c). Yönetici ve Öğretmenlerin Okul Türüne Göre Algıları

Anadolu Liselerindeki yönetici ve öğretmenlerin etkili okul konusundaki algıları "okul müdürü, öğretmenler, okul ortamı (kültürü), öğrenciler ve veliler" boyutlarında okul türü değişkenine göre, anlamlı fark oluşturmakta mıdır? Biçiminde ifade edilmiştir. Bu alt problemi çözmek için, t- testinden faydalanılmış ve sonuçlar Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Yönetici ve Öğretmenlerin Okul Türüne Göre Etkili Okula İlişkin Algılarının Karşılaştırılması

Bulduğunuz Okul Türü		N	\bar{X}	SS	P
Öğrenci boyutu	Resmi	392	2,87	0,89	P<.05
	Özel	45	2,27	0,72	
Veliler boyutu	Resmi	392	2,70	0,95	P<.05
	Özel	45	2,09	0,88	

P \leq 0.05

Okul türü bağımsız değişkenine göre yönetici ve öğretmen algıları "Öğrenciler" ve "Veliler ortamı" boyutlarında anlamlı bir fark görülmüştür. Tablo 14 incelendiğinde Resmi okullardaki yönetici ve öğretmen algılarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle, özel okulda görevli yönetici ve öğretmenlerin algıları daha olumsuzdur. Bunun nedeni olarak özel okulda görevli yönetici ve öğretmenlerin beklentilerinin yüksek olması gösterilebilir. Özel okulların varlık nedeni daha nitelikli bir eğitim-öğretim olması nedeniyle öğrencilerin başarılarının yüksek olmasını ve velilerin eğitim-öğretime daha çok destek olmaları gerektiğini düşündükleri şeklinde de söylenebilir. Resmi okuldaki yönetici ve öğretmenler öğrenci ve velilerle olan ilişkileri orta düzeyde yeterli gördükleri şeklinde de yorumlanabilir.

d). Yönetici ve Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Algıları

Anadolu Liselerinde görevli yönetici ve öğretmenlerin etkili okul konusundaki algıları "okul müdürü, öğretmenler, okul kültürü, öğrenciler ve veliler" boyutlarında cinsiyet değişkenine göre, anlamlı fark oluşturmakta mıdır? Biçiminde ifade edilmiştir. Bu alt problemi çözmek için t- testinden faydalanılmış ve sonuçlar Tablo 15'te yer almıştır.

Tablo 15. Yönetici ve Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Etkili Okula İlişkin Algılarının Karşılaştırılması

Cinsiyet		N	\bar{X}	SS	P
Müdür boyutu	Erkek	279	3,52	0,89	P>.05
	Bayan	158	3,62	0,80	
Öğretmen boyutu	Erkek	279	3,34	0,69	P<.05
	Bayan	158	3,48	0,67	
Okul ortamı boyutu	Erkek	279	3,30	0,74	P>.05
	Bayan	158	3,36	0,74	
Öğrenci boyutu	Erkek	279	2,82	0,87	P>.05
	Bayan	158	2,78	0,94	
Veli ortamı boyutu	Erkek	279	2,62	0,94	P>.05
	Bayan	158	2,65	0,99	

$P \leq 0.05$

Tablo 15'e bakıldığında Cinsiyet değişkenine göre "Öğretmen" boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmuştur. $P \leq 0.05$ Kadın yönetici ve öğretmenler görevlerini erkek yönetici ve öğretmenlerden daha fazla yerine getirdikleri şeklinde yorumlanabilir. Bunun nedeni olarak kadınların görevlerini daha titiz veya özverili yaptıklarına olan inançlardan kaynaklandığı söylenebilir.

4.2.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Üçüncü alt problem olan Anadolu Liselerindeki müdür ve müdür yardımcılarının etkili okul konusundaki algıları, "okul müdürü, öğretmenler, okul ortamı (kültürü), öğrenciler ve veliler" boyutlarında nedir? İki grubun algıları arasında anlamlı fark var mıdır? Biçiminde ifade edilmiştir. Bu alt problemi çözmek için, t-testinden faydalanılmış ve sonuçlar Tablo 16'da yer almıştır.

Tablo 16. Yöneticilerin Okuldaki Konumlarına Göre Etkili Okula İlişkin Algılarının Karşılaştırılması

Okuldaki konum		N	\bar{X}	SS	P
Müdür boyutu	Müdür	16	3,59	1,12	P>.05
	Müdür Yardımcısı	31	3,86	0,81	
Öğretmen boyutu	Müdür	16	3,12	0,86	P>.05
	Müdür Yardımcısı	31	3,26	0,56	
Okul ortamı boyutu	Müdür	16	3,32	0,96	P>.05
	Müdür Yardımcısı	31	3,55	0,67	
Öğrenci boyutu	Müdür	16	3,06	0,74	P>.05
	Müdür Yardımcısı	31	3,13	0,82	
Veli ortamı boyutu	Müdür	16	2,78	0,99	P>.05
	Müdür Yardımcısı	31	2,88	0,82	

Tablo 16 incelendiğinde "müdür" ve "müdür yardımcısı" algılarına göre, etkili okulun beş boyutunda da anlamlı bir fark bulunmamıştır. ($P \geq 0.05$)

4.2.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Dördüncü alt problem Anadolu Liselerindeki yönetici ve öğretmenlerin etkili okul konusunda kendi algıları arasında "okul müdürü, öğretmenler, okul kültürü, öğrenciler ve veliler" boyutlarına göre anlamlı fark var mıdır? Biçiminde ifade edilmiştir. Bu alt problemi çözmek için t- testinden faydalanılmış ve sonuçlar Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17. Yönetici ve Öğretmenlerin Algılarının Karşılaştırılması

Boyut	Okuldaki konum	N	\bar{X}	SS	P
Müdür boyutu	Yönetici	47	3,86	0,81	P<.05
	Öğretmen	390	3,53	0,85	
Öğrenci boyutu	Yönetici	47	3,13	0,82	P<.05
	Öğretmen	390	2,77	0,90	

$P \leq 0.05$

Yönetici ve öğretmen algıları “Müdür” ve “Öğrenci” boyutlarında farklılaşmaktadır. Diğer boyutlarında anlamlı bir fark görülmemiştir. Yöneticilerin “Müdür” boyutunda öğretmenlere nazaran daha olumlu düşündükleri görülmektedir. Bunun nedeni öğretmenlerin, yöneticilerin görevlerini yerine getirme konusunda yeterince etkili olmadıkları düşüncesi olabilir. Ayrıca yöneticilerin kendilerini değerlendirme konusunda objektif davranmaması da olabilir.

Öğrenci boyutunda yöneticiler daha olumlu düşünürken öğretmenlerin algıları çok daha düşüktür. Bu anlamlı farklılığın nedeni yöneticilerin öğrencilere karşı kendi sorumluluklarını yerine getirme konusunda daha duyarlı davrandıklarını düşünmeleri olabilir. Bir başka deyişle, öğretmenler öğrencilere karşı görevlerini ifa ederken tam anlamıyla gerekli özveriyle çalışmama şeklinde de yorumlanabilir.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularına dayalı olarak elde edilen sonuç ve öneriler yer almaktadır.

5.1.Sonuç

Okullarda verilen eğitimin niteliği, günümüz toplumunda yaşamı yakalama ve değişime ayak uydurma sürecini etkileyen en önemli unsur olarak değerlendirilebilir. Bu önemden ötürü, mevcut eğitim sisteminin bazı aksaklıklarından kaynaklanan sorunları giderici ve okulun kalitesini arttırmaya yönelik çalışmalar hız kazanmaktadır. Eğitimdeki kalitenin artırılması ancak eğitimin verildiği yer olan okulların kalitesinin artırılması yani etkilileştirilmesiyle mümkündür. Okulların etkilileştirilmesinde ise yalnızca okul, yönetici, öğretmen, eğitim- öğretim süreci ve programı gibi okul içi değişkenlerin rol oynamadığı; aynı zamanda veliler, okul çevresi ve okul kültürünün oluşturulması, sivil toplum kuruluşları gibi okul içi ile sınırlı olmayan değişkenlerin de rol oynadığı görülmektedir.

Anadolu Liselerinde etkili okul kavramının yönetici ve öğretmen algılarını belirlemeye dönük araştırma sonucuna göre aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Mezun olunan okul türüne göre, ”öğrenciler” ve ”veli ortamı” boyutlarında anlamlı bir fark bulunmuştur. “Yönetici”, “öğretmen” ve “okul ortamı” boyutlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- Kıdeme göre, beş boyutta anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- Cinsiyetlerine göre, “öğretmen” boyutunda anlamlı bir fark bulunmuştur. Etkili okulun özellikleri olan diğer dört boyutta da anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- Müdür ve müdür yardımcısı algılarına göre, etkili okulun beş boyutunda da anlamlı bir fark görülmemiştir.
- Yönetici ve öğretmen algıları arasında etkili okulun”müdür” ve “öğrenci” boyutlarında anlamlı bir fark bulunmuştur. Diğer boyutlarda anlamlı bir fark görülmemiştir.

Etkili okulun en temel varsayımlarından biri de, öğretmenlerin öğretebileceği ve öğrencilerin öğrenebileceği inancıdır. Bu anlayış olmadan etkililiğe ulaşılamaz. Öyleyse, her yönetici, öğretmen ve öğrenci buna inandıkça ismi ne olursan olsun, imkanlar ne kadar olumsuz görünürse görünsün okullar etkili olacaklardır.

Literatürde de vurgulandığı gibi, etkili okulda nitelik en önemli unsurdur. Dolayısıyla ruhsal istek ve niteliksel davranışlar, istenilen amaçları gerçekleştirecek ve verilen eğitim etkili olacaktır. Eğitim etkili oldukça insanlar, sağlam bir ruhla etkin, verimli ve daha mutlu bir şekilde yaşayabileceklerdir.

5.2.Öneriler

1. Etkili okul ile ilgili araştırma İlkokul, Ortaokul ve Teknik Liselerde de yapılabilir.
2. Özel okullar ile resmi okullar arasındaki fiziki ortam, eğitimin niteliği gibi farklılığın nedenleri araştırılıp, resmi okulların niteliğinin nasıl artırılacağına dair araştırmalar yapılabilir.
3. Etkili okul kavramına yönelik nitel araştırma için nitel araştırmalar yapılabilir.
4. Kıdem değişkenini göz önünde bulundurarak yönetici ve öğretmenlerin niteliklerini artırma konusunda çeşitli araştırmalar yapılabilir.
5. Yönetici ve öğretmenler arasındaki algı farklılığının nedenlerini bulmak için nitel araştırmalar yapılabilir.
6. Etkili okullar genelde etkili liderler, özellikle de öğretim liderleri tarafından yönetilmektedir. Bu yüzden yöneticilerin eğitilmesi, hizmet içi kurslar düzenlenmesi veya yüksek lisans yapma imkanlarının sağlanması faydalı olabilir. Yöneticilerin Yüksek Lisans yapmaları için Milli Eğitim Bakanlığı ile YÖK işbirliğine gitmelidir.
7. Okuldaki akademik başarıyı etkilediğinden velilere, okulun önemi ve çocukların başarılarını nasıl etkiledikleri yaygın bir şekilde açıklanmalı, yeni düzenlemelerle okul çevreye açılmalı ve okul çevreyi çekecek hale getirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akcan, İ. (2001). Ailenin ilköğretimde öğrenci başarısına etkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi. SBE, Sakarya.
- Akgün, N. (2001). *İlköğretim Okulu Müdürlerinin Öğretimsel Liderliği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi. SBE, Bolu.
- Akgündüz, H. (2005). Eğitime Dair Kuramsal ve Tarihsel Çözümlemeler. (Yayıma Hazırlanmış Araştırma). Diyarbakır.
- Aksu, A. (1994). *Okul Müdürlerinin Etkililiği ve Okul İklimi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi. Malatya
- Arslan, M. (2001). Yönetim ve Organizasyonun Bazı Temel Kavramları. Yönetim ve Organizasyon. Güney, S. (Ed.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 40
- Aslan Argun, E. (2007). Okul- Aile İşbirliği ve Öğrenci Başarısı Üzerine Bir Tarama Çalışma. Sosyal Bilimler Dergisi. 18, 132
- Aydın, A. (2000). Sınıf Yönetimi. İstanbul: Alfa Yayınları. 5-136
- Aydın, İ. P. (2004). Okul Çevre İlişkileri. Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı (Editör: Yüksel Özden), 2. Baskı, Ankara: PegemA Yayıncılık, 166.
- Aydın, M. (2002a). Okul ve Çevre İlişkileri. Eğitim Kurumları Yönetici Adaylarının Eğitim Yönetimi Ders Notları. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Aydın, M. (2002b). "Eğitim ve Okul Yönetimi". Eğitim Kurumları Yönetici Adaylarının Eğitim Yönetimi Ders Notları. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Aydoğan, İ. (1999). Etkili Okul. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:8, 214-218.
- Aydoğan, İ. (2000). Örgütsel Etkililik. Çağdaş Eğitim Dergisi, Sayı:268, 4
- Aydoğan, İ. (2008). Okul Yöneticilerinin Öğretmenleri Etkileme Becerileri. Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:25, 33-51.

- Başaran, İ. E. (1991).Örgütsel Davranış: İnsanın Üretim Gücü. Ankara: Kadioğlu Matbaası. 16
- Başaran, İ. E. (1992).Yönetimde İnsan İlişkileri, Yönetimsel Davranış. Ankara: Kadioğlu Matbaası.136-138
- Başaran, İ.E. (1993). Türkiye Eğitim Sistemi. Ankara: Gül Yayınları. 163-166
- Başaran, İ.E. (1994). Türkiye Eğitim Sistemi. Ankara: Yargıcı Matbaası.71
- Başaran, İ.E. (2004).Yönetimde İnsan İlişkileri. Ankara: Nobel Yayınları.179
- Başaran, İ.E. (2005). Eğitim Psikolojisi. 6.Baskı, Ankara: Nobel Yayıncılık. 13-14
- Balcı A. (1993). Etkili Okul, Kuram-Uygulama ve Araştırma. Ankara: Yavuz Dağıtım.3-12
- Balcı, A. (2001). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler.
- Balcı A. (2001). Etkili Okul ve Okul Geliştirme. Ankara: Pegem A Yayıncılık. 10-192
- Balcı, A. (2007). Etkili Okul, Okul Geliştirme Kuram Uygulama ve Araştırma. 4. Baskı. Ankara: PegemA Yayıncılık. 1-214
- Barış, B. (2002). İlköğretim Okullarında Uygulanan Davranış Yönetim Politikalarının Okul Geliştirme Sürecine Etkileri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir
- Baştepe, İ. (2002). *Normal ve Taşımali Eğitim Yapan Resmi İlköğretim Okul Yöneticisi, Öğretmen ve Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Okul (Örgütsel) Etkililik Algıları.* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Baştepe, İ. (2004).Etkili Okul ve Nitelikleri. Ankara: Çağdaş Eğitim Dergisi. Aralık Sayısı. Yıl:29. S:135, 33-39
- Baştepe, İ. (2009). Etkili Okulun Eğitim-Öğretim Süreci ve Ortamı Boyutlarının Nitelikleri. <http://www.e-sosder.com/dergi/29076-083.pdf>. Erişim Tarihi: 01.06.2014. 76-82
- Bayrak, C. (2001). Eğitim Yönetimi, Öğretmenlik Mesleğine Giriş. (Editörler: Özcan

- Demirel, Zeki Kaya). Ankara: Pegem Yayınları. 178
- Beare, H. - B. J. Caldwell - R. H. Millikan (1992). *Creating An Excellent School*. New York: Routledge Press. 133-135
- Bursalıoğlu, Z. (2005). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. 13. Baskı, Ankara: PegemA Yayıncılık. 39-42
- Celep, C. (2004). *Eğitim Örgütlerinde Dönüşümsel Önderlik*. Ankara: Anı Yayıncılık.3
- Cheng, Y. (1996). "School Effectiveness and School Based Management: A Mechanism For Development". London: The Falmer Press. 19-25
- Çelik, V. (2002). *Okul Kültürü ve Yönetimi*. 3. Baskı, Ankara: PegemA, 81-138
- Çelikten, M. (2001). *Etkili Okullarda Karar Süreci*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:11, 9-274.
- Çetinkaya, A.N., Gülmez, T.S. (2002). *Okul Gelişim Modeli*. Ankara, 3
- Çubukçu, Z. Ve Girmen, P. (2006). *Ortaöğretim Kurumlarının Etkili Okul Özelliklerine Sahip Olma Düzeyleri*. Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:16, 121-136.
- Dağlı, A. (1994). *İlköğretim Okulların Örgüt İklimi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi. Ankara
- Duranay, P. Y. (2005). *Ortaöğretim Kurumlarının Etkili Okul Özelliklerini Karşılama Düzeyleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi. Denizli
- Ensari, H. (1998). *Öğrenen Organizasyon Olarak Okul*. Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı.10, İstanbul, 97
- Erdoğan, İ. (2001). *Eğitimde Yeni Yönelimler, Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Pegem Yay. (Editör: Özcan Demirel-Zeki Kaya). 277
- Ertürk, S. (1975). *Eğitimde Program Geliştirme*. 6.Baskı, Ankara: Meteksan Yayınları.3
- Girmen, P. (2001). *Ortaöğretim Kurumlarının Etkili Okul Özelliklerini Karşılama Düzeyleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Osmangazi Üniversitesi.

Eskişehir

- Gümüşeli, A. İ. (1994). *İzmir Ortaöğretim Okulları Yöneticilerinin Öğretmenler İle Aralarındaki Çatışmaları Yönetme Biçimleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, SBE. Ankara
- Gümüşeli, A. İ. (1996). İstanbul'daki İlköğretim Müdürlerinin Öğretim Liderliği Davranışları. (Yayınlanmamış Araştırma). Yıldız Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi. İstanbul
- Gürsel, M. (1997). Okul Yönetimi. Konya: Micro Basım Yayım Dağıtım. 38
- Gürsel, M. (2005). Eğitim Yöneticisinin Yeterlikleri. 2. Baskı, Konya: Eğitim Kitapevi.
- Gürsoy K. (1994). Şahsiyet Eğitimi. Türkiye I. Eğitim Felsefesi Kongresi. Van: 100. Yıl Eğitim Fakültesi Yayınları. 257
- Halis İ. (2003). Sınıf Yönetimi, Modern Toplumda Okul ve Sınıf. Ankara: Micro Yay. (Editör: Ömer Üce). 4
- İra, N. (2004). Etkili Sınıf Yönetimi ve Aktif Öğrenme. Ankara: Çağdaş Eğitim Dergisi. 310, 34
- Kaplan, F. (2008). Anadolu Liselerinin Etkili Okul Olma Özelliklerini Karşılama Düzeyleri (Ankara İli Örneği). (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Ankara. 16-45
- Kaptan, S. (1998). Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri. 59
- Karallı, S. A. (2003). *Okul Müdürlerinin Etkililiği ile Öğretmenlerin Karara Katılma Düzeyleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir
- Karasar, N. (1995). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 79
- Karlı, M. D. (2004). Yönetimsel Etkililik. Ankara: PegemA Yayıncılık. 4-103
- Kaya, Y. K. (1991). Eğitim Yönetimi. 4. Baskı. Ankara: Set Ofset Matbaacılık. 139

- Kemiksiz, Z. (2002). Öğrenciler Tarafından Daha Çok Sevilecek Bir Okulun Özellikleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi. SBE. Ankara
- Kocabaş, İ. (2004). Eğitim Yönetiminde Kıyaslama Yöntemi. Ankara: Eğitim ve Bilim Dergisi. C:29, 3
- Kuşaksız, N. (2010). Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim Okullarının Etkili Okul Düzeylerine Sahip Olma Düzeyleri(Üsküdar İlçesi Örneği). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Konya
- Lezotte, W. Lawrence. (1991) Correlates of Effective Schools The First ' and Second Generations. Effective Schools Products, Okemos, Michigan, 3
- Milli Eğitim Mevzuatı. Seçkin Yayıncılık, Ankara:2006. 15
- Oral, Ş. (2005).İlköğretim Okullarının Etkili Okul Kavramı Açısından Değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi. Diyarbakır
- Okumuş, M. (2002). İlköğretim I. Kademedeki Öğrencilerin Okul Başarılarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Öğretmen Görüşleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi. SBE. Afyon
- Özden, S. (2002). Öğretmen ve Yöneticilerin Değişim Sürecinde Oluşturdukları Okul Kültürünün, Okulun Verimliliğini Artırabilmelerine Yönelik Algılama Düzeyleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi. EBE. Ankara
- Özdemir, A. (2002).Sağlıklı Okul İkliminin Çeşitli Görünümleri ve Öğrenci Başarısı. Kültürünün, Okulun Verimliliğini Artırabilmelerine Yönelik Algılama Düzeyleri.
- Özdemir, S. (1996). Eğitimde Örgütsel Yenileşme. Ankara: Pegem Yayınları. S:35-37
- Özdemir, S. (2000). Eğitimde Örgütsel Yenileşme. Ankara: Pegem A Yayınevi. 19
- Özdemir, S. Ve Sezgin, F. (2002). Etkili Okullar ve Öğretim Liderliği. Kırgızistan – Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, K.T.M.Ü Yayınları:12,

Sürelî Yayınlar Dizisi: 5. 273

- Özkalp, E. Ve Kırel, Ç. (2003). Örgütsel Davranış. Eskişehir, 7
- Sarpkaya, R. (2005). Bir Meslek Olarak Öğretmenlik. (Editörler: Musa Gürsel ve Muhsin Hesapçıoğlu), Öğretmenlik Mesleğine Giriş. 2. Baskı, Konya: Eğitim Kitapevi. 63
- Serter, N. (1997). 21. Yüzyıla Doğru İnsan Merkezli Eğitim. İstanbul: Sarmal Yayın Evi. 52-53
- Sorenson, H. (1968). Eğitim Psikolojisi. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları. (Çev: Gültekin Yazgan). 159
- Sözen, R. (1999). Çocuğun Potansiyelini Nasıl Geliştirebiliriz?
http://www.etkilisozler.com/?sayffa=icerik_detay&id=33. Erişim Tarihi: 02.06.2014.
- Şişman, M. (1996). Etkili Okul Yönetimi. İlkokullarda Bir Araştırma. (Yayınlanmamış Araştırma Raporu). Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi. Eskişehir
- Şişman, M. (2002). Eğitimde Mükemmellik Arayışı, Ankara: PegemA Yayıncılık. 1-193
- Şişman, M. (2004). Öğretim Liderliği. Ankara: Pegem A Yayıncılık. 2-125
- Şişman, M. ve Turan, S. (2005). Eğitim ve Okul Yönetimi, (Editör: Yüksel Özden), Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı. 2. Baskı, Ankara: PegemA Yayıncılık, 127
- Şahin, A. (2003). Okulu Başarılı Yapan Nedir?. Ankara: Yeni Eğitim Dergisi. 47
- Şahin, S. (2004). Okul Müdürü ve Öğretmenler ile Okulun Bazı Özellikleri Açısından Okul Kültürü Üzerine Bir Değerlendirme. Ankara: Eğitim Yönetimi Dergisi. 461-462
- Tarhan, S. (2008). İdeal Okul, Zeytinburnu Belediyesi Sosyal İçerikli Öğretmen Proje Yarışması (Yayınlanmamış Proje Çalışması). İstanbul
- Taylor, O. B. (2002). The Effective Schools Process: Alive Well. Delta Kappan. United States: Vol:83, Issue:5, 375
- Thomas, C. (1990). Effective Teaching. USA. 22

- Tosun, M. (1981). Örgütsel Etkililik. Ankara: TODAİE Yayınları. 4
- Turan, S.; Açıklan, A.; Şişman, M. (2007). İşini Bil Okuluna Sahip Ol, Bir İnsan Olarak Okul Müdürü. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 82-83.
- Variş, F. (1991). Eğitim Bilimine Giriş, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. 7-12
- Variş, F. (1988). Eğitimde Program Geliştirme "Teori ve Teknikler", Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları. 115
- Yaralı, İ. (2002). İlköğretim Kurumlarının Etkili Okulun Veliler Boyutundaki Özelliklerine Sahip Olma Düzeyleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Osmangazi Üniversitesi. SBE. Eskişehir
- Yazıcı, S.(2001) Öğrenen Organizasyonlar, İstanbul. 211
- Yemenici, H. (2001).Okula Dayalı Yönetimi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi. EBE. Eskişehir
- Yılmaz, V. (2006). İlköğretim Okullarının Etkili Okul Özelliklerini Sahip Olma Düzeyleri(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tez). Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Bolu
- Zıgarelli, M. A. (1996). An Empirical Test of Conclusions From Effective Schools, Journal Of Educational Research, Vol. 90, No. 2, 103-111.

ANADOLU LİSELERİNİN YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN ALGILARINA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ (ÖLÇEK)

Sayın Meslektaşım,

Bu araştırmanın amacı, "Anadolu Liselerinde görevli yönetici ve öğretmenlerin buldukları liselere göre etkililik algılarını, “yönetici”, “öğretmenler”, “okul iklimi (ortamı)”, “öğrenciler” ve “veliler” boyutlarında incelemek; etkili okulun katılımcılara ilişkin bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını” saptamaktır. Ölçek sonuçları, araştırmacı tarafından bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Bu bilimsel çalışmaya katkıda bulunabilmeniz için soruların tümünü içtenlikle ve samimi olarak cevaplandırmanız beklenmektedir.

Araştırma iki bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde, kişisel bilgilere ilişkin sorular yer almaktadır. II. Bölümde ise, okulunuzun etkililik düzeyini belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Size en uygun gelen her seçenek için bir "X" işareti koyunuz. Ölçeğe isminizi yazmanıza gerek yoktur. İlginize teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Şehmus ASLAN

Z.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM

1. En son mezun olduğunuz eğitim kurumu:

- Eğitim enstitüsü veya yüksek öğretmen okulu
 Eğitim yüksekokulu
 Eğitim fakültesi
 Fen edebiyat fakültesi
 Lisansüstü
 Diğer (Lütfen yazınız)

2. Öğretmenlikteki veya Yöneticilikteki toplam kıdeminiz:

- 1-5 yıl
 6-10 yıl
 11-15 yıl
 16 yıl ve üstü

3. Bulduğunuz okuldaki konumunuz:

- 1 () Müdür 2 () Müdür yardımcısı 3 () Öğretmen

4. Bulduğunuz okul:

- 1 () Resmi 2 () Özel

5. Cinsiyetiniz:

- 1 () Erkek 2 () Kadın

Maddeler		Hiç katılmıyorum	Az katılıyorum	Orta derecede katılıyorum	Çoğunlukla katılıyorum	Tamamen katılıyorum
I. Bu okulda okul müdürü;						75
1	Eğitim ve öğretim etkinliklerini önem sırasına göre dizer, planlar ve uygulamaya koyar.					
2	Öğrenci başarısına ayrı önem verilmesini ve başarının ödüllendirilmesini sağlar.					
3	Öğretim programını koordine eder.					
4	Öğretmen ve öğrencilerden eğitim-öğretime ilişkin yüksek beklentileri vardır ve bunları onlara ulaştırır.					
5	Personelin okula bağlanmasını sağlar.					
6	Öğretmenlerin ilgilerine eğilir, destek verir ve geliştirir.					
7	Öğretim sürecini izlemek ve geliştirmek amacıyla zaman zaman okulu gezer ve sınıfları ziyaret eder.					
8	Öğrencilerle sürekli temas halindedir.					
9	Okul kurallarını korumada kararlı ve adildir.					
10	Öğrenci ve öğretmenlere daha çok zaman ayırabilmek için günlük bazı işlerini astlarına devreder.					

II. Genel olarak bu okuldaki öğretmenler;						
11	Okulun amaçları ile öğretimden neler beklendiği konusunda ortak bilince sahiptirler.					
12	Sınıfta düzenli bir ortam sağlarlar.					
13	Kendilerini sürekli geliştirme ve ideal model olma peşindedirler.					
14	Her derste ulaşılması istenen amaçları ve bu amaçlara ulaştıracak olan etkinlikleri açıkça gösterirler.					
15	Öğrencilerin bir konuyu öğrenmesine yeterli zaman ayırırlar.					
16	Ev ödevi ile okul dışı çalışmaları/araştırmaları, okuldaki öğrenmenin kalitesini yükseltmek için önemli görürler.					
17	Her öğrencinin öğrenebileceğine ve kendilerinin de öğretmen olarak öğretebileceklerine inanırlar.					
18	Öğrencilerin zayıf oldukları konu ve alanlarda ısrar etmeyerek, onları yetenekleri doğrultusunda geliştirirler.					
19	Yavaş öğrenen öğrencilere daha fazla ilgi gösterirler.					
20	Kendi branşlarında öğretmenlik yaparlar.					
21	Kendi branşları dışındaki diğer öğretmenler tarafından okutulan derslerin içeriğine aşinadırlar.					
22	Öğretimde etkinlikleri (faaliyetleri) birbirlerine dayandırırılar.					
23	Öğretim yönteminde öğrencilerin bir konudaki ihtiyaçlarını tespit ederek öğretimle ilişkilendirirler.					

24	Öğretim etkinliklerinde öğrenci çalışmalarını yakından izleyip sonucu bildirirler.					
25	Öğretim yönteminde esnek öğretim stilleri (pekiştirme, ödev verme vb.) uygularlar.					
26	Öğrenci davranış kalıplarını kararlaştırmada etkilidirler.					
27	Öğrencileri sınıfta yeteneklerine göre ayırmada etkilidirler.					
28	Öğretim materyallerinin seçiminde etkilidirler.					
29	Öğretimde içerik, beceri ve konuların seçiminde etkilidirler.					
30	Öğrencileri disipline etmede etkilidirler.					
31	Ev ödevlerinin nitelik ve miktarını kararlaştırmada etkilidirler.					
III. Genel olarak bu okulun ortamında;						
32	Öğrenim çevresi, öğrencilerin okul başarısına katkıda bulunucu niteliktedir.					
33	Okulun amaçlarına ulaşması için öğretmen, yönetici ve öğrenciler arasında uyum ve işbirliği vardır.					
34	Başarılı olanlar her zaman ödüllendirilir.					
35	Yaratıcı düşünenler teşvik edilir.					
36	Değişme ve gelişmeyi teşvik edici bir kültür (norm, beklenti, inanç, uygulama ve davranışlar) yapısı vardır.					
37	Yöneticiler öğrencilere ilgi gösterir ve öğrenciler de bunun					

	farkındadır.					
38	Öğretmenler öğrencilere ilgi gösterir ve öğrenciler de bunun farkındadır.					
39	Öğrenci başarısının izlenmesine ve öğrenciye iletilmesine önem verilir.					
40	Öğrencilere sorumluluk almaları için (nöbet, kütüphane sorumlusu vb.) fırsat verilir.					
41	Küçük sınıflarda küçük gruplarla ders yapılmasına imkan verilir.					
42	Eğitim araç ve gereçleri hayli zengindir.					
43	Öğretmen ve yöneticiler okulun disiplin politikası konusunda yakın bir anlayış ve işbirliği içindedirler.					
44	Tüm personel bir takım ruhu içinde çalışır.					
45	Paylaşılmış (herkesin kendini ilgilendiren konularda karara katılması) yönetim ve programlama anlayışı hakimdir.					
46	Okulun örgüt ve yönetim düzenlemeleri sınıftaki öğretimi kolaylaştırıcı niteliktedir.					
47	Sınıftaki dersler kesintiye uğramadan yapılır.					
48	Öğretmenlerin etkili çalışması/çalıştırılması söz konusudur.					
49	İşbirliğine dönük davranışlar pekiştirilir.					
50	Bireysel çabalar özendirilir.					
51	Her bir konunun neden öğretildiğinin çocuklara açıklanmasına çalışılır.					

IV. Genel olarak bu okulun öğrencileri;						
52	Kendilerinden neler beklendiğini bilirler.					
53	Birbirleri için öğretmenlik yaparlar.					
54	Başarı konusunda yüksek beklenti sahibidirler.					
55	Öğrenme etkinliklerine (faaliyetlerine) daha çok zaman ayırırlar.					
56	Öğretmenlerin öğrettiklerinin çoğunu öğrenebilirler.					
57	Sık ve sistemli olarak kendilerini değerlendirebilirler.					
V. Genel olarak bu okulun velileri;						
58	Okulun etkinliklerine destek verip, katılırlar.					
59	Okul yönetimiyle iyi bir ilişki ve etkileşim içindedirler.					
60	Öğrencilerin sorunlarını/durumlarını öğretmen ve yöneticilerle konuşup tartışabilirler.					
61	Okulun kendilerinden neler beklediğinin bilinci ve sorumluluğu içindedirler.					
62	Öğrenci başarısında rol alırlar.					
63	Okul ve eğitim-öğretimle ilgili kararlara katılırlar.					

Şehmus ASLAN

Zirve Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri

Eğitimi Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması

Ve Ekonomisi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tez Öğrencisi

Sayın Şehmus ORAL

2005 Yılında hazırlayıp kullanmış olduğunuz tezinizin ölçeğini kullanmak istiyorum.
Kaynak belirtip telif haklarına uyacağımı da ifade etmek istiyorum.

Şehmus ASLAN

Hürriyet Ortaokulu Müdürü

Batman/Merkez

sehmusaslan72@hotmail.com

Sayın Şehmus ASLAN

2005 yılında hazırlayıp kullandığım tez ölçeğimi kaynak belirterek kullanmanızda bir sakınca yoktur. Başarılar ve kolaylıklar dilerim.

Şehmus ORAL

Yunus Emre Ortaokulu Türkçe Öğretmeni

Batman/Merkez

sehmusoral@hotmail.com

T.C.
BATMAN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 41758622/480.05/463260

31/01/2014

Konu: Araştırma İzni

VALİLİK MAKAMINA
BATMAN

İLGİ: Zirve Üniversitesi Rektörlüğünün 13.01.2014 tarih ve 60 sayılı yazı ve ekleri

Zirve Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Şehmus ASLAN İl Merkez Anadolu Liselerinde görev yapan İdareci ve Öğretmenlere "Anadolu Liselerin Etkili Okul Kavramı Açısından Değerlendirilmesi" konulu anket çalışmasını istediğine dair dilekçesi anket formları ve Zirve Üniversitesinin ilgi yazısı ekte sunulmuştur.

Adı geçen öğretmenin Merkez Anadolu Liselerinde görevli öğretmen ve Yöneticiler anket uygulaması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Mehmet Ali ATALAY
Millî Eğitim Müdür V.

OLUR
31/01/2014

Zafer ÇOŞKUN
Vali a
Vali Yardımcısı

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 2360-7960-3dc9-bde8-c18b kodu ile yapılabilir.

Ziya Gökalp Mah. BATMAN
Elektronik Ağ: www.batman.meb.gov.tr
e-posta: sinavhiz72@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Ayşe DEMİR Şef
Tel: (0 488) 213 27 20
Faks: (0 488) 213 30 48